

נתיבי הלכה

מסכת נידה

ובסופו נספח

בדיני

הרחקות

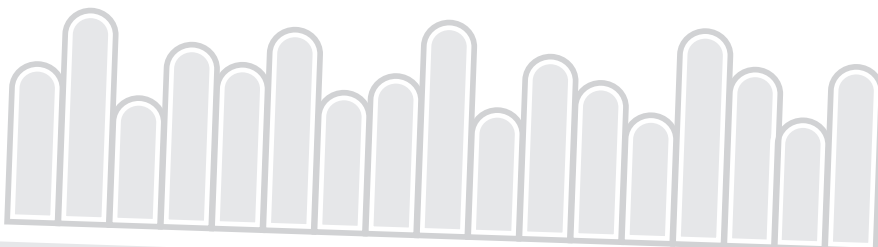
בעזרת ה' יתברך

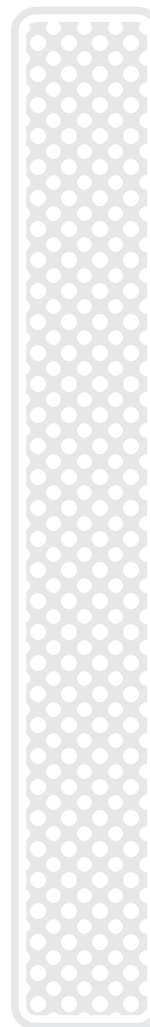
נתיבי הלכה

על
מסכת נדה

סיכום סוגיות התלמוד בלשונן, מחולק לנושאים ע"פ סדר המסכת,
עם פירוש רש"י וסיכום שיטות כל הראשונים בסוגיא,
ועם פסיקת השולחן ערוך, הרמ"א, הגר"א,
ושאר גדולי הפוסקים

מאת: יואב מאורי

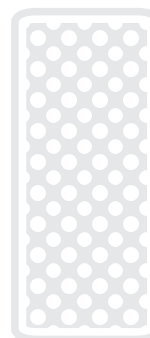
יד בנימין, ת.ד. 61
טל' להערות: 052-5953627
אשמח לקבל הערות ותיקונים
דוא"ל: yoavmaori100@gmail.com

נדפס בישראל תשע"ז

©
כל הזכויות שמורות

מסת"ב 978-965-7482-36-0 ISBN
שאנן המכללה האקדמית הדתית לחינוך
רח' הים התיכון 7, קרית שמואל - חיפה 26109
laor@shaanan.ac.il

אשר זעליג ווירט

בגן 8

פעיה"ק ירושלם ת"ו

תאריך: כ"ה שבט תש"ז

ב"ד

[illegible]

הנני אזהר מצד מצדך על כל דבר הנכסף עלייך והנני
מקדש את חזקתך ואת חזקתך ואת חזקתך ואת חזקתך.
שירה דבליצקי.

03-6162649

২০২ ৩৫ ১৬৮ -১৫৮

הנה מוצגים קצת מהממצאים, והעניין הוא שהם נמצאו ב-1970, וזוהו כממצאים מהמאה ה-18, וזוהו כממצאים מהמאה ה-18.

שריאל רוזנברג
רב שכונת
רמת דוד בני ברק

rest. Fine

תוכן עניינים

שמאי	29
דין האשה בזמן שקדם לראיה.....	30
אשה שראתה דם ממתי נחשבת טמאה.....	30
מעת לעת ממעטת על יד מפקידה לפקידה.....	32
כמה הוא מעת לעת.....	32
חזקה היכא דאיכא תרתי לריעותא.....	32
כל אשה שיש לה וסת, דיה שעתה.....	32
אתניסה ולא בדקה, האם מטמאה ג' עונות במעת לעת.....	32
קופה ששימשה טהרות ונמצא בה שרץ.....	33
קופה שנמצא בה שרץ האם טמאה בודאי או מספק.....	34
כי מודו שמאי והלל, בקופה שאינה מכוסה וכו'.....	34
באיזו קופה מדובר.....	35
המערה מכלי לכלי, ונמצא שרץ בתחתון.....	35
האם מחזיקים טומאה ממקום למקום.....	35
נגע באחד בלילה ובבוקר נמצא מת.....	36
כל הטומאות כשעת מציאתן.....	36
ובמקום מציאתן.....	37
כתמים האם מטמאים למפרע.....	37
ואימתי הגיע זמנה לראות? משהגיעו ימי הנעורים.....	38
מעת לעת שבנדה עושה משכב ומושב.....	38
טומאת מעת לעת ברה"ר.....	40
ספק טומאה הבאה בידי אדם.....	40
ספק טומאה דרבנן ברשות היחיד.....	40
ספק טומאה ברשות הרבים.....	40
ספק טומאה ברשות היחיד.....	40
מעת לעת שבנדה מה מטמא.....	41
טומאת מעת לעת שבנדה לחולין.....	41
טומאת כתמים למפרע לחולין.....	41
חולין שנעשו על טהרת קודש ותרומה, וחולין הטבולין לחלה.....	41
חולין הטבולים לחלה.....	42
עיסה שנולד לה ספק טומאה קודם שתתגלגל.....	42
נולד לה ספק טומאה עד שלא גלגלה.....	43
באיזה טומאה מיירי ברישא.....	43
נולד לה ספק טומאה משגלגלה, תעשה בטהרה.....	43
עיסה שלא נולד בה ספק.....	43
טבול יום, לא גזרו עליו משום חולין הטבולין לחלה.....	44
נשים מסולקות דמים	44
דין ארבע נשים - בתולה מעוברת מניקה וזקנה.....	44
ארבע נשים דיין שעתן.....	45
ממתי מעוברת ומניקה נחשבות למסולקות דמים.....	45
מעוברת.....	45
מעוברת שהיה לה וסת קבוע.....	46
הגיע עת וסתה בימי עיבורה.....	46
פרישה סמוך לוסת במסולקות דמים.....	46

- מניקה..... 48.
- נתנה בנה למניקה, גמלתו או מת..... 48.
- זקנה..... 49.
- איזו היא זקנה..... 49.
- האם באותה ראייה בה הוחזקה, היא טמאה למפרע..... 50.
- זקנה שעברו עליה ג' עונות וכו', (בפעם שלישית)..... 50.
- אשה שעברו עליה שלוש עונות האם דיה שעתה..... 51.
- יחיד ורבים שנחלקו ולא נפסקה הלכה בתלמוד..... 52.
- תינוקת..... 52.
- תינוקת שלא הגיע זמנה לראות..... 53.
- לאחר כמה ראיות קובעת תינוקת וסת..... 54.
- עברו עליה שלוש עונות וראתה..... 54.
- ועוד עברו עליה שלוש עונות וראתה (וכך ג' פעמים)..... 54.
- הגיע זמנה לראות..... 55.
- רוק מדרס וכתם של תינוקת..... 56.
- כתם שבין ראייה שניה לשלישית של תינוקת..... 56.
- כתם תינוקת לאחר שלוש ראיות..... 56.
- כתם של תינוקת, שראתה ג' פעמים ושוב פסקה..... 57.
- הגיע זמנה לראות, יש לה כתם..... 57.
- תנוקת שלא הגיע זמנה לראות ושופעת..... 58.
- שופעת ומדלפת..... 58.
- דין נשים מסולקות דמים שראו ראייה שניה..... 59.
- מעוברת ומניקה שראו שנית בימי עיבורן ומניקות..... 59.
- קביעת וסת בימי עיבור והנקה..... 60.
- עברו ימי הנקה ועיבור, האם חוששות לוסתן הראשון..... 60.
- וסת מחמת אונס ווסת המורכב..... 62.
- קביעת וסת לקפיצות בלבד..... 62.
- וסת המורכב מימים וקפיצות..... 63.
- ראתה בקפיצה ואח"כ בלא קפיצה..... 63.
- דיני בדיקת אשה לטהרות ולבעלה..... 65.
- בדיקת שחרית ובין השמשות ובשעה שעוברת לשמש ביתה..... 65.
- מאן דמתני הא, לא מתני הא..... 66.
- בדיקת אשה שאין לה וסת קבוע..... 67.
- בדיקת אשה שיש לה וסת קבוע..... 67.
- וסת חצי קבוע..... 68.
- מהות הבדיקות..... 68.
- בדיקת חורים וסדקים עד היכן..... 68.
- נאמנות אשה על עצמה והדין כשחוזרת מדיבורה..... 70.
- נאמנות אשה להתיר עצמה לבעלה..... 71.
- נתנה אמתלא לדבריה..... 71.
- הוחזקה נדה האם מועילה אמתלא..... 71.

כל היד..... 73

- בדיקות נשים ואנשים..... 74.
- איסור קישוי האיבר והוצאת זרע לבטלה..... 74.
- האם נשים אסורות בהשחתת זרע..... 75.
- איסור השחתת זרע מהתורה או מדרבנן..... 76.

76.....	לא יאחוז באמה וישתין.....
76.....	חיכוך האיבר לנשוי.....
76.....	איסור להקשות עצמו לדעת.....
76.....	המקשה עצמו לדעת, יהא בנידוי.....
78.....	בדיקת עדים.....
78.....	זמני הבדיקה, ונשים שאינן בנות דעת איך נוהגות בבדיקה.....
79.....	חימום שעלול להביא קרי.....
80.....	עושין לו כיס של מתכת.....
80.....	מכנסיים אסורים.....
80.....	רכיבה על בהמה.....
81.....	רוכבי גמלים אסורים לאכול בתרומה.....
81.....	פרקדן.....
82.....	בדיקת האשה בעד בדוק ובשאינו בדוק.....
83.....	עד הבדוק, ועד שאינו בדוק.....
83.....	עד שחזקתו מלוכלך.....
83.....	בדקה בעד הבדוק.....
84.....	בדקה בעד הבדוק, וטחתו בירכה, טמאה משום.....
84.....	בדקה בעד שאינו בדוק, והניחתו בקופסא ולמחר מצאה עליו דם.....
84.....	כתמים בחלוק.....
86.....	נמצא דם לאחר הבעילה לעניין חיוב קרבן.....
87.....	בדקה בעד הבדוק, ונמצאה מאכולת רצופה.....
87.....	הוי וסת שאמרו לקינוח, אבל לא לבדיקה.....
87.....	נמצא דם על עד שלה לאחר זמן.....
89.....	איזהו אחר זמן.....
89.....	היה משמש עם טהורה ונטמאה, מתי חייב קרבן.....
89.....	מצאה דם לאחר זמן, שמטמאה מעת לעת מדרבנן, מה דין בועלה.....
90.....	מתי אשה בחזקת טהרה לבעלה.....
90.....	בא מן הדרך ומצא אשתו בתוך ימי עונתה.....
91.....	עונה בינונית.....
91.....	אשה שיש לה וסת האם צריכה לחוש לעונה בינונית.....
91.....	אשה שיש לה וסת, בעלה מחשב ימי וסתה ובא עליה.....
92.....	יש לה וסת לימים ולקפיצות.....
93.....	וסתות דאורייתא או דרבנן.....
94.....	הטעם שוסתות דרבנן.....
94.....	אשה שיש לה וסת, והגיעה שעת וסתה ולא בדקה.....
95.....	הגיע שעת וסתה ולא בדקה, ולבסוף בדקה ומצאה טמאה.....
95.....	אשה שאין לה וסת קבוע, ועברה עונת וסתה (חודש או הפלגה).....
96.....	בדיקת אשה בעת תשמיש והדין כשאבד העד.....
97.....	דיה בשני עדים כל הלילה.....
97.....	כי תניא ההיא, לטהרות.....
97.....	מתי בודקים את העדים.....
97.....	בדקה בעד ואבד, אסורה לשמש עד שתבדוק.....
98.....	צבע עד הבדיקה.....
98.....	ענייני צניעות ועניינים סגוליים.....
100.....	משתין מים ערום לפני מטתו.....
100.....	המשמש מיטתו בפני כל חי.....
100.....	אסור לאדם שישמש מיטתו ביום, ואם היה בית אפל,.....
100.....	אגב דאיכא אונס שינה מגניא באפיה.....

100.....	שום בצל וביצה קלופים שעבר עליהם הלילה.....
102.....	מקור הדם הטמא ודין ספקו.....
102.....	דם שנמצא בחדר בעליה בפרוזדור וביניהם.....
103.....	הגדרת צבע דם נידה.....
103.....	חמישה דמים טמאים באשה.....
103.....	כמימי תלתן, כמימי בשר צלי, דם ירוק.....
104.....	מהו דם ירוק.....
104.....	דמים טמאים בזמן הזה.....
104.....	האם תולה אשה כתמה בכמימי תלתן ובשר צלי.....
104.....	תליית כתם בדמים בזמן הזה.....
105.....	טומאת דם שחור, מהתורה או מדרבנן.....
106.....	אדום ושחור.....
107.....	גוונים עמוקים או דהויים מאלו דמים הטמאים.....
107.....	וכלו, עמוק מכן, ודיהה מכן.....
107.....	כקרן כרכום.....
108.....	אופן השוואת דם לקרן כרכום.....
108.....	כמימי אדמה.....
109.....	אופן השוואת דם למי אדמה.....
109.....	כמזוג.....
109.....	אופן השוואת דם ליין מזוג.....
110.....	נאמנות אשה על מראות דם.....
110.....	בעל האם יכול לראות כתמי אשתו.....
111.....	נאמנות לומר כזה ראיתי ואבדתי.....
111.....	כזה טיהר איש פלוני חכם.....
111.....	חכם שטימא, ואסר, אין חברו רשאי לטהר, ולהתיר.....
112.....	רב יצחק בר יהודה, אגמריה סמך.....
112.....	האם האיסור רק על החכם או גם על השואל.....
112.....	חכם שהתיר האם רשאי חכם שני לאסור.....
114.....	אופן זמן בדיקת העד.....
115.....	ראיית דם בלילה.....
115.....	הדרך בה חכם רואה דמים.....

116..... המפלת חתיכה

117.....	הפלת דבר שאין בו חשש לידה.....
117.....	המפלת חתיכה וכמין קליפה ודגים.....
118.....	האם אפשר לפתיחת קבר בלא דם.....
118.....	המפלת כמין קליפה כמין שיערה.....
118.....	המפלת חתיכה, אם יש בה עצם, טמאה לידה, ובחתיכה לבנה.....
119.....	הרואה דם בשפופרת או בחתיכה.....
120.....	בשפופרת כולי עלמא לא פליגי דטהורה, כי פליגי בחתיכה.....
120.....	אשה שנעקר מקור שלה.....
121.....	ראיית דם בשפופרת.....
121.....	הרואה קרי בקיסם.....
122.....	המוציא קרי בקיסם ולא נגע בפי האמה.....
122.....	שיעור שכבת זרע לטמא.....
123.....	שכבת זרע סותרת יום אחד משבעה נקיים.....
123.....	דין חתיכת דם יבש.....

124	כי לא נימוחו בריה בפני עצמה היא.....
124	קליפות שלא נימוחו, אבל יש עליהם לחלוח דם.....
124	מיעור על ידי הדחק איכא בינייהו.....
124	כמה שרייתן? בפושטין מעת לעת. הכא מאי.....
125	שיעור מים פושרים.....
126	המפלת דבר שיש בו צד לידה.....
126	המפלת מין בהמה חיה ועוף נחש ולילית.....
127	המפלת כמין נחש.....
127	וחכמים אומרים כל שאין בו מצורת אדם אינו ולד.....
127	המפלת כמין צורות בזמן הזה.....
127	ולדות שנוולדו חסרים ודין המפלת יד או רגל חתוכה.....
129	נברא בעין אחת ובירך אחד.....
129	ושטו נקוב, אמו טמאה.....
129	המפלת גוף אטום.....
129	המפלת מי שפניו מוסמסים או פניו טוחות.....
130	הפילה יד חתוכה ורגל חתוכה.....
130	הדין בהפילה יד שאינה חתוכה.....
131	המפלת בריה שיש לה שני גבים ושתי שדראות.....
132	חומרא דאתי לידי קולא הוא.....
132	בריה שיש לה שני גבין ושתי שדראות.....
132	המפלת בזמן הזה.....
132	בהמה גסה האם יולדת לשבעה.....
132	המפלת שפיר שאינו מרוקם.....
133	המפלת שפיר מלא מים, מלא גנונים, אינה חוששת לולד.....
133	המפלת שפיר שאינו מרוקם.....
134	המפלת שפיר מרוקם.....
136	המפלת סנדל.....
137	המפלת שליא האם חוששים לולד אחר.....
138	אין תולין את השליא אלא בדבר של קיימא.....
139	טומאת בית שיש בו שליא.....
140	מת שנתבלבלה צורתו.....
141	מת שנשרף.....
141	כגון דאיחרכי איחרוכי.....
141	שיעור אפר שרופין.....
141	עובר שהוציא את ידו והחזירה.....
142	הוציא עובר איבר אחר.....
142	המפלת טומטום ואנדרוגינוס.....
142	טומטום ואנדרוגינוס שראו לובן ואודם.....
143	ולד שיצא מחותך או מסורס.....
143	האם הראש כרוב איברים.....
144	המפלת דבר שיש בו ספק לידה.....
144	המפלת ואין ידוע מהו.....
145	הוחזקה מעוברת וילדה, בחזקת שהפילה ולד.....
145	המפלת דבר שאינו ולד משום שלא נגמרה צורתו.....
145	המפלת ליום מ', מ"א, פ', פ"א.....
146	המפלת ליום ארבעים, אינה חוששת לולד.....

בנות כותים.....147

- 148.....דין בנות כותים צדוקים וגויה.
- 148.....סתם בנות צדוקים.
- 149.....משכב תחתון ועליון של בועל נדה.
- 150.....עליונו של זב.
- 150.....עליונו של זב מטמא אוכלין ומשקין.
- 150.....מה נדה מטמאה אדם וכלי חרס, אף בועל נדה.
- 151.....יום שפוסקת בו אם סופרתו למנין שבעה.
- 151.....מקצת היום ככולו.
- 152.....פולטת שכבת זרע מהו שתסתור בזיבה.
- 153.....פולטת שכבת זרע כמה סותרת.
- 153.....הפולטת ביום האחרון לספירת נקיים.
- 153.....פולטת שכבת זרע שסותרת, לעניין מה נאמר.
- 154.....דם זוב וקרי של גויים ודם טהרה של מצורעת.
- 154.....טומאת גויים, בזיבה נידות ושכבת זרע.
- 155.....דם הגויה.
- 155.....דם טהרה של מצורעת.
- 155.....שכבת זרע של ישראל במעי גויה.
- 155.....שכבת זרע של ישראל במעי גויה לאחר ג' ימים.
- 155.....ראיה ראשונה של זב ושל מצורע.
- 157.....דם יולדת שלא טבלה.
- 158.....יולדת שלא טבלה, שדמה טמא, האם נחשבת נדה.
- 158.....דם יולדת בזוב שטבלה.
- 158.....דם יולדת בזוב שלא טבלה.
- 159.....דם טוהר.
- 160.....יולדת שראתה אחר ספירת ז' נקיים, קודם שטבלה.
- 160.....זבה דעלמא שראתה אחר ספירת ז' נקיים, קודם שטבלה.
- 161.....דם טוהר האידנא.
- 162.....דם הבא מחמת קישוי לידה.
- 162.....יולדת בזוב ודם קושי בימי זיבה.
- 164.....כמה היא קשוייה.
- 164.....קשתה ושפתה וילדה, הרי זו יולדת בזוב.
- 164.....חזרה וקשתה אין זו יולדת בזוב.
- 164.....שפתה מזה ומזה.
- 164.....חל קשוייה בשלישי שלה.
- 164.....דם פתיחת הקבר אם נחשב דם קושי.
- 165.....דם קושי, לידה - האם סותרים ספירת ז' נקיים.
- 166.....ימי קושי אם עולים לשבעה נקיים.
- 166.....רבי מרינוס אומר אין לידה סותרת בזיבה.
- 166.....ימי לידה האם עולים לספירת זיבתה.
- 167.....דם טוהר האם סותר ספירת ז' נקיים.
- 168.....הרואה דם קושי בתוך ימי טוהר.
- 169.....חזקת טהרה וטומאה.
- 169.....אחד עשר יום הראויים לזיבה וימים הראויים לנדה.
- 169.....חישוב ימי הנדות והזיבה.
- 170.....לומר שאינה צריכה בדיקה.
- 170.....הגיעה שעת וסתה ולא בדקה הרי זו טמאה.

170	היתה במחבא טהורה, מפני שחרדה מסלקת את הדמים
171	קביעת וסת בתוך ימי נידות וזיבה
172	היכא דחזיתיה ממעיין סתום
172	חזאי ריש ירחא, וריש ירחא, ועשרין וחמשה בירחא, וריש ירחא
173	קביעת וסת בימי זיבה
173	האם צריך עכ"פ לחשוש לוסת שבימי זיבתה
174	קביעת וסת בימי זיבה ונידה בזמן הזה
174	ממתי מונה, משעה שראתה או משעה שהיתה ראויה לראות

176..... יוצא דופן

177	טומאת לידה בוולד יוצא דופן
177	דין יוצא דופן ומקור אם מקומו טמא
178	מקור אם מקומו טמא
178	מודה רבי שמעון בקדשים שאינו קדוש
179	דם נידה וזיבה מטמא בפנים כבחוץ
179	טומאת פולטת שכבת זרע
181	הלכה ברגליה, האם חוששים שמא לא פלטה הכל
181	אכילת תרומה למשמשת מיטתה
181	פולטת שכבת זרע, האם רק שכבת זרע דזב
182	האם סותרת לטהרות או אף לבעלה
182	הפולטת שכבת זרע, ממתי מתחילה לספור שבעה נקיים
182	הרוצה להפסיק בטהרה מיד
183	המשמשת מיטתה, כרואה קרי
183	פולטת שכבת זרע רואה הויא לטמא בפנים כבחוץ
184	דין שאר טומאות בפנים ודם שנעקר לצאת
184	הוציא ראשו חוץ לפרוזדור
184	נעקר ממנה דם בירידה, טמאה
185	נעקר ממנה דם בירידה, מה הדין לביתה
185	טומאה בלועה ובית הסתרים
186	אותו מקום של אשה, וכן בית הבליעה, בלוע הוי או בית הסתרים הוי
187	שיעור שכבת זרע וזוב לטמא ושטמאים רק בחוץ
188	ומיטמאין בכל שהוא
188	היה אוכל בתרומה והרגיש שנזדעזעו אבריו
188	הגדרת שכבת זרע המטמאה
190	שכבת זרע ומי רגלים אי אזלינן בתר עקירה
190	איבעיות דרבא
191	תינוקת תינוק ועובר
191	דיני קטן וקטנה לעניין טומאה ואכילת תרומה
191	עובר חלל אם פוסל עבדי אביו מלאכול בתרומה
192	דיני קטן וקטנה לעניין נחלות וירושה
193	תינוק בן יום אחד נוחל ומנחיל
193	הריגת קטן והפלת עובר
194	הריגת עובר
195	האם מחללים שבת על עובר
196	בן נוח שהרג עובר
196	קטן לעניין אבילות וממתי יוצא מדין ספק נפל
196	שהה שלושים יום באדם אינו נפל, לא שהה, הוי ספק

- 198.....בת שלוש שנים ובן תשע שנים.....
- 199.....בן תשע שנים ויום אחד שבא על יבמתו קנאה.....
- 199.....ופוסל את הבהמה מעל גבי המזבח.....
- 199.....הבא על ערוה פחותה מבת ג' שנים ויום אחד.....
- 201.....בת אחת עשרה ובן שתיים עשרה.....
- 201.....עונת הנדרים.....
- 202.....בדקין כל י"ב למה לי וכו' היכא דבדקנא ל' ולא ידעה להפלות וכו'.....
- 202.....גדלות בשנים ללא שערות.....
- 202.....אופן מניין השנים.....
- 202.....קטן שבא לעונת נדרים, שלא הביא שתי שערות.....
- 204.....דין תוך הזמן לעניין עונשים.....
- 205.....דין שערות שלפני בגרות ושנים ללא שערות.....
- 206.....קטן שהביא שתי שערות ועודן בו.....
- 206.....קטנה שהגיעה לכלל שנותיה, חזקה הביאה סימנין.....
- 206.....הגיעו שנותיה, ובדקו ולא מצאו שערות.....
- 206.....מיואן בזמן הזה למי שהגיעו שנותיה.....
- 208.....מופלא סמוך לאיש.....
- 209.....סימן עליון בקטנה נערה ובוגרת.....
- 210.....איזהו סימנין.....
- 210.....לעבודה נתתים ולא לבושה.....
- 211.....סרים ואיילונית.....
- 211.....כי לא נולדו בו סימני סרים וכו' עד רוב שנותיו.....
- 212.....שנת עשרים שיצאו ממנה שלושים יום.....
- 212.....ימי הנערות באיילונית.....
- 212.....האם מונים שנים מעת לעת.....
- 213.....האם מונים עשרים שנה של סרים ואיילונית מעת לעת.....
- 214.....בא סימן**
- 215.....סימני גדלות בתינוק ותינוקת.....
- 215.....הבאת סימן עליון ותחתון.....
- 215.....אי אפשר לעליון לבוא עד שלא בא התחתון.....
- 215.....סימן עליון בבן.....
- 216.....בדיקת סימנים על ידי נשים מתי והאם גם להקל.....
- 217.....כל הנבדקות, נבדקות על פי נשים.....
- 217.....האם נשים נאמנות גם לקולא.....
- 217.....בדיקה על ידי קרובות.....
- 218.....לפני הפרק ולאחר הפרק.....
- 218.....חזקה דרבא.....
- 219.....דין כלי שיש בו נקב.....
- 220.....כינוס על ידי הדחק.....
- 220.....טומאת איברים.....
- 221.....אצבע יתירה שיש בה עצם ואין בה ציפורן, ואינה נספרת על גב היד.....
- 221.....טומאת כלים.....
- 221.....אלו שאינם ראויים לדון.....
- 222.....הכל כשרים לדון דיני ממונות, לאתוויי גר.....
- 223.....היחס בין החייב במעשרות לטומאת אוכלין ולפאה.....

224	מחשבת חיבור אם שמה מחשבה.....
224	היחס בין ראשית הגז למתנות.....
225	היחס בין ביעור לשביעית.....
225	היחס בין סימני טהרה.....
225	היחס בין ברכה לפניה ולאחריה.....
226	שתי שערות לגבי מיאון וחליצה.....
226	תינוקת ממתי אינה יכולה למאן.....
227	הגדרת שתי שערות מיקומן ושיעורן.....
228	אפילו אחת בגבה ואחת בכריסה.....
228	מיקום השערות.....
228	שתי שערות במקום אחד.....
228	שיעור אורך השערות.....
230	ספקות בזמן הראיה.....
230	האם כתמים מצטרפים לטמאה משום זבה.....
231	האם יש בכתמים משום זב.....
231	ב' ימים וחלוק אחד.....
231	הרואה כתם האם מטמאה למפרע.....
232	הרואה כתם מטמאה למפרע.....
232	ראתה כתם ואחר כך ראתה דם.....
233	מתי תולה כתמה בראייתה.....
234	כתמים צריכין הפסק טהרה.....
234	האם תולה כתם בכתם.....
235	האם סופרת יום שמצאה בו כתם.....
235	האם צריך לחוש ליום מציאת הכתם.....
235	קביעת ועקירת וסת על ידי כתמים ודין כתמי עד הבדוק.....
236	מצאה כתם בשלושה ימים ראשונים משבעה נקיים.....
237	טעויות ושיבושים בספירת ימי נדה וזיבה.....
237	הרואה בין השמשות.....
238	דם הנידה.....
239	דם הנדה ושאר טומאות - יבשים ולחים.....
239	דם הנדה ובשר המת.....
240	טומאת בשר המת יבש.....
240	כל שבמת טמא, חוץ מאלו שגזען מחליף ושלא נבראו עמו.....
240	נבלה שרץ ומעיינות הזב.....
241	אם יכולין להשרות ולחזור לכמות שהן.....
241	כמה היא שרייתן בפושטין.....
241	טומאת מי האף של זב.....
242	שרץ ששלדו קיימת.....
242	שרץ שנשרף ושלדו קיימת, טמא.....
243	שרץ וכתם שנמצאו ממתי מטמאים.....
243	חזקתו בדוק או חזקתו מתכבד.....
244	שרץ שנמצא במבוי מטמא למפרע.....
244	חזקתו בדוק.....
244	שזה מקדיר וזה מגלד.....
244	האם הדעות בביריתא חלוקות.....

245	כתם ושרץ יבשים האם מטמאים
246	ומטמא בין לח בין יבש. רבי שמעון אומר היבש מטמא למפרע
246	דין כתמים הנמצאים
247	כתמי כותים
247	כתמי עדי בדיקה
247	נאמנות הכותים
247	דין כותים היום

248.....הרואה כתם

249	דיני כתמים
249	הטעם לאיסור כתמים
249	כתמים בזמן הזה שאיננו נוהגים דיני טהרה
250	כתם שנמצא בבשרה
250	הרגשה בשעת יציאת הדם
251	בבשרה עד שתרגיש
251	ההרגשה שמטמאה מהתורה
252	כתם על דבר שאינו מקבל טומאה
252	הרגישה שיצא דם ובדיקה ונמצאה טהורה
253	נמצא כתם במקומות שונים בגופה ובצורות שונות
254	נמצאת על קשרי אצבעותיה, טמאה
254	מבפנים עד היכא, עד מקום חבק
255	כשיר, כשורה, טיפין טיפין, ולרוחב ירכה
255	טיפין טיפין
257	כתם שנמצא בחלוקה
258	לבשה חלוק חברתה ונמצא דם
259	תולה בכל דבר שיכולה לתלות
260	תלייה בכתם שעל בשר
261	כתם על אחורי חלוקה
261	ואיבעית אימא מחגור ולמעלה, כגון דאזדקרה
261	מחגור ולמעלה, וכגון דאזדקרה
262	תליה בבעלה כשיוצא ממנו דם דרך פי האמה
262	תליה בזמן הזה
263	שיעור כתם ודין תלייה במאכולת פישפש וחזירים
264	אם תולה במאכולת כשלא הרגה
264	אם תולה בפשפש
265	הרגה הרבה
265	עיר שיש בה חזירים
266	תלייה בכגרים בדיוק ודין טיפי דמים למטה ולמעלה
266	כגרים בדיוק אם תולה
266	נזדמן לה גרים גדול או קטן
267	אם תולה בכגרים בכתם שעל בשרה
267	היו עליה טיפי דמים למטה וכו'
268	נמצא יותר מכגרים ויש לה במה לתלותו
268	נמצא עליה כגרים ועוד, ורצופה בו מאכולת
269	נתעסקה בכגרים ונמצא עליה כגרים ועוד
269	אינה יודעת בכמה נתעסקה
270	נתעסקה באדום אין תולה בו שחור

270.....	האם צריך להקיף הכתם לדבר שהיא תולה בו.....
271.....	תליה באותו מין של צבע, אע"פ שאינם דומים.....
271.....	נתעסקה שאני.....
272.....	כתם שנמצא בעד הנתון תחת הכר.....
272.....	הפרש שבין כתם עגול לכתם משוך.....
272.....	כתם משוך ועגול בחלוק ובצד.....
274.....	האשה שהיא עושה.....
275.....	דמים שרואה מגופה ואינה יודעת מקורם.....
275.....	אשה שעשתה צרכיה וראתה דם.....
277.....	מצאה דם בתוך מי רגליה, וגם על העד שבדקה אח"כ.....
277.....	לעולם דארגשה, ואימור הרגשת מי רגלים הואי.....
278.....	תליית כתם בחברתה וטהור בטמא.....
278.....	תליית כתם בנדה ובזבה וברואה כתם.....
279.....	השאילה חלוקה לנכרית או לנדה.....
279.....	תליה בנכרית.....
279.....	מחלוקת רשב"ג ורבי.....
279.....	מי יכולה לתלות בנדה.....
280.....	תליה בעצמה.....
280.....	תליה ביושבת על דם טוהר.....
280.....	שני שבילים אחד טמא ואחד טהור שהלכו בהם אנשים.....
280.....	תליית כתם בכתם.....
281.....	דבר שאינו מקבל טומאה אינו מקבל כתמים.....
282.....	טעמו של רבי נחמיה שרק בדבר המקבל טומאה גזרו כתמים.....
282.....	כתם על דבר שאינו מקבל טומאה.....
283.....	היו ישנות במטה אחת ובדקה אחת מהן.....
284.....	האם תליה היא דוקא בשיעור וסת.....
284.....	דין בדיקה לחלוק.....
284.....	תולה עוברת בשאינה עוברת, וכו'.....
285.....	תליה בעצמה.....
285.....	כתמים בחלוק בדוק ושאינו בדוק.....
286.....	שלוש נשים שהיו ישנות במיטה ונמצא דם תחת אחת.....
287.....	במשולבות.....
288.....	בגד שאבד בו כתם או כלאיים.....
289.....	מרדעת לחמור.....
289.....	בגד שאבד בו כלאים, לא יעשנו מרדעת לחמור.....
289.....	בגד שאבד בו כלאים, עושה ממנו תכריכין למת.....
290.....	כיון דלא ידע אי נתקיה, שרי.....
290.....	שוע טווי ונוז.....
290.....	פלוגתא דמר זוטרא ורב אשי.....
292.....	היתר בגדי צבעונים.....
293.....	שבעה סמנים מעבירים על הכתם.....
293.....	העביר שבעה סמנים, האם מועיל גם לבעלה.....
294.....	כתם שלא העביר עליו שבעת הסמנים.....
294.....	מה הם שבעה סמנים וצורת העברתם.....
295.....	איזהו רוק תפל.....
296.....	וצריך לכססם שלוש פעמים.....

296	מתי טומאה בלועה מטמאה.....
296	חרסים שהשתמשו בהם במשקים טמאים, מתי מטמאים תנור.....
297	דיני וסתות קביעתם ועקירתם.....
297	וסתות הגוף.....
298	וסת הגוף אם נקבע בלא צירוף ימים.....
298	וסת לאכילת דברים חריפים.....
298	בכמה פעמים נקבע וסת הגוף.....
299	זמן האיסור בוסתות הגוף.....
299	ובמקרה שרגילה שראייתה נמשכת גם לאחר הוסת.....
300	וסת לימים ושעות ודין פרישה סמוך לוסת.....
302	וסת לימים ושעות.....
302	הרואה ראייה בנץ החמה, אך ספק אם קודם הנץ או אחריו.....
302	הרואה ראייה מרובה - מקודם הנץ החמה עד לאחריו.....
302	היתה למודה לראות ראייה מרובה שנמשכת שניים או שלושה ימים.....
303	ימי המבוכה.....
303	תוקף חיוב פרישה סמוך לוסת.....
303	הגדרת 'סמוך לוסת'.....
304	ממה הוא פורש סמוך לוסת.....
304	חייב אדם לפקוד את אשתו בשעה שיוצא לדרך.....
305	וסת לפי מה נקבע, עונות או ימים.....
305	הגדרת יום ולילה לעניין וסתות.....
307	עקירת וקביעת וסת.....
308	אם חובה לחשוש לוסתות קודם שנקבעו.....
308	האם וסת קבוע נעקר לגמרי, כשלא היה שינוי לוסת אחר.....
308	רגילה לראות יום עשרים, ושינתה ליום שלושים.....
308	הפלגה קצרה של וסת קבוע, האם עוקרת הפלגה ארוכה.....
308	הפלגה קצרה של וסת שאינו קבוע האם עוקרת הפלגה ארוכה.....
309	קביעת וסת בתוך וסת.....
309	איזה וסת נעקר רק על ידי בדיקה.....
309	וסת שעות נעקר בלא בדיקה.....
311	וסת הדילוג.....
312	הגדרת וסת הדילוג.....
312	וסת החודש.....
313	בכמה דילוגים נקבע הוסת.....
313	וסת הדילוג בהפלגות.....
314	האם חוששת לוסת הדילוג בפעם אחת.....
314	וסת הסירוג.....
314	וסת לימי השבוע.....
316	נשים בבתוליהם כגפנים.....

318..... תינוקת

319	דם בתולים.....
319	תינוקת שלא הגיע זמנה לראות.....
320	עד שתחיה המכה.....
320	בתולה הרואה מחמת תשמיש.....
321	אבל פסקה מחמת תשמיש וראתה, טמאה.....
321	נשתנו מראה דמים שלה, טמאה.....

321	תינוקת שהגיע זמנה לראות
322	שימשה בימים, האם הפסידה לילות
322	בעל ולא מצא דם, וחזר ובעל
322	ראתה ועודה בבית אביה
323	דם בתולים
323	בועל בעילת מצוה ופורש
323	בעל בעילת מצוה ולא מצאה דם
324	האם יכול לפרוש בקושי איבר
324	דיני הרחקה לאחר בעילת מצוה
325	הרואה דם מחמת תשמיש ומחמת מכה
326	האם רואה מחמת תשמיש אסורה לבעלה מהתורה
326	האם מותרת על ידי בדיקה אף לבעלה הראשון
327	אם תשמיש ראשון עולה למניין ג' פעמים
327	בדיקת שפופרת
327	אם יש לה וסת, תולה בוסתה
328	רדמ"ת נאסרת רק כשרואה ג' פעמים רצופות
328	האם תולה במכתה בשעת וסתה
328	היה דם מכתה משונה מדם ראייתה, אינה תולה
328	האם בסתם תולים את הדם במכה
328	תליה בדם מכתה כיום
329	נאמנת אשה לומר מכה יש לי באותו מקום
329	נאמנות אשה שהדם לא בא מהמקור
329	מצאה כתם רק באחד מהצדדים
329	רפואה לרדמ"ת
330	נפלה ממנה חררת דם
330	שיעור הזמן מהתשמיש לראיית דם
330	אשה שרדמ"ת רק כעבור זמן מנישואיה
330	בדקה עצמה בעד הבדוק, ואחר כך הרגישה בדם ממקום אחר
333	חומרא דבנות ישראל
333	תוקף חומרת בנות ישראל שיושבות על טיפה כחרדל
334	דם חימוד
334	דם חימוד האם טמא
334	באיזה שלב חוששים לדם חימוד
335	תבעוה להנשא, האם צריכה הפסק טהרה ובדיקות
335	האם מועילה בדיקה בשעת תביעה
336	האם מותרת להינשא תוך שבעה
336	איסור יחוד למי שעבר וכנסה לפני שספרה ז' נקיים
336	הוא ישן בין האנשים והיא בין הנשים
336	האם איסור ייחוד רק בלילה
336	מחזיר גרושתו
338	דיני טבילה והכנות לטבילה
338	טבילת נדה
338	טבילה לנדה מן התורה, מנין
339	דין חפיפה
340	עיון וחפיפה
340	הדין כשלא חפפה
340	ואפילו בחמי חמה
340	לא בנתר ולא בחול ולא במים קרים

340	שאר דברים המסבכים את השיער
341	הדחה וחציצה בבית הסתרים
342	הדחת בית קמטיה במים
342	הטלת מי רגלים קודם טבילה
342	ראוי לביאת מים, מדאורייתא או מדרבנן
342	נמצא בשר חוצץ בין שיניה
343	לא בדקה בבית הסתרים קודם טבילה
343	בלנית
345	חפיפה, טבלה ועלתה ונמצא דבר חוצץ
345	איכא בינייהו למסמך וכו', למיחף וכו'
346	אינה צריכה לחוף ולטבול
346	טבל ועלה ונמצא עליו דבר חוצץ
346	נמצא עליה דבר חוצץ והתעסקה באותו מין
347	טבילה על גבי כלים וטבילה בנמל ובנהרות
350	טבילה בנהרות בימות החורף
350	אינה צריכה להגביה רגליה
352	דיני חציצה ואופן הטבילה
353	נתנה תבשיל לבנה
354	המפשלת בנה לאחוריה וטובלת
354	רבדי דכוסילתא וגלד מכה
354	לפלוף שבעין
355	כחול שבתוך העין כשעיניה פורחות
355	צבע ואיפור
355	ולית הלכתא ככל הני שמעתתא
356	האשה לא תטבול אלא כדרך גדילתה
356	האשה נראית כעורכת וכאורגת
357	האם ציפורן חוצצת
357	ציפורן המדולדלת
357	צואה ובצק שתחת הצפורן
357	חץ וקוץ תחוב באדם
358	נפירות על הצפורן
358	נדה שטבלה בבגדיה
358	בעניין חציצה בטבילה, אין להחמיר ולחפש ספקות
359	טבלה וקפצה ידה והדין כשחברתה אוזתה
359	האוחז בכלי להטבילו
360	שיעור החציצה
361	נימא אחת קשורה חוצצת
361	שתי נימין
361	דין חציצה בבשר
361	חציצה ברוב שער ואינו מקפיד
361	גדר הקפדה
362	רובן מקפידות והיא אינה מקפדת
362	טבילה בדברים שאינם חוצצים
362	תכשיטים ואגד שעל המכה
364	טבילה ביום
365	בין בזמנה בין שלא בזמנה, אינה טובלת אלא בלילה
365	טבילת זבה, ונדה בימינו, ביום ז', ח' ואילך
365	טבילה ביום השביעי
366	טבילה ביום שמיני

366	טבילה בזמנה מצוה.....
367	נדחתה טבילתה לליל שבת.....
368	חפיפה כמה ימים לפני הטבילה.....
369	חל טבילתה במוצאי שבת.....
369	חל טבילתה במוצאי שבת שהוא יום טוב.....
370	חל טבילתה בליל שבת, כששני ימים טובים בסמוך לשבת.....
370	עיון סמוך לטבילה.....
370	הדין במקום שיראות לטבול בלילה.....
371	כוונה בטבילה.....
371	נדה שנפלה למים.....
372	הנהגות צניעות בליל הטבילה.....
372	הצנעת טבילת האשה.....
373	הימנעות מראיית דבר טמא בצאתה מהמקוה.....
374	הפסק טהרה ושבעה נקיים.....
374	נדה שלא הפרישה בטהרה בין השמשות של שביעי.....
375	לא הפרישה בטהרה, והרגישה שפסקו דמיה.....
375	בדיקת הפסק טהרה מדאורייתא או מדרבנן.....
375	זמן בדיקת הפסק טהרה.....
376	בדיקה ביום הראשון סמוך לבין השמשות.....
376	מוך דחוק.....
377	הפסק טהרה בתוספת שבת.....
377	הפסק טהרה בין השמשות.....
379	זב וזבה שלא בדקו כל שבעה נקיים.....
379	בדיקות בשבעה נקיים, דאורייתא או דרבנן.....
380	מספר הבדיקות בימי הנקיים.....
380	בדקה בראשון או בשביעי.....
380	בדקה באמצע השבעה נקיים בלבד.....
380	לא בדקה בכל השבעה, וביום השמיני בדקה ומצאה טהורה.....
381	צבע הבגדים לאחר הפסק טהרה.....
382	ברכת הטבילה.....
382	ברכה לפני הטבילה או אחריה.....
382	ברכת טבילה כשערומה בתוך מים צלולים.....
383	דין זב זבה ונדה שמתו ודם שיצא לאחר מיתה.....
383	טמאים שמתו מטמאים באבן מסמא.....
384	אבן מסמא.....
384	האם כל אשה נחשבת כנדה לטמא באבן מסמא.....
385	האשה שמתה ויצאה ממנה רביעית דם.....
386	דם תבוסה.....
387	דם שנוטף מחי, ויורד לגומה, וממשיך לנטוף לאחר מיתה.....
388	דין יולדת בימי טוהר וטבילה בסוף ימי טוהר.....
389	חולין שנעשו על טהרת הקודש.....
389	היושבת על דם טוהר.....
390	זבה קטנה שטבלה ושימשה.....
391	ראתה דם זיבה ביום אחד עשר.....
391	ראתה דם באחד עשר וטבלה בלילה ושימשה.....
392	ראתה דם זיבה בעשירי.....
392	ראתה ביום העשירי וביום האחד עשר.....
392	שומרת יום כנגד יום מתי טובלת.....

אחד עשר יום שבין נדה לנדה..... 393

נספח..... 395

דיני הרחקות..... 396

שחוק וקלות ראש והתקשטות בימי נדתה..... 397

דיבור האסור עם אשתו נדה..... 397

התקשטות בימי נדות..... 397

בגדים מיוחדים לימי נידותה..... 398

הוחזקה נדה בשכינותיה..... 398

ייחוד עם אשתו נדה..... 398

לא שנו אלא שלא בעל, אבל בעל אשתו ישנה עמו..... 399

הסתכלות באשתו נדה..... 400

חיבוק ונישוק ודין מגע באשתו נדה..... 401

נדה אי הוי בכלל עריות..... 402

שינה בבגדים ואכילה עם אשתו נדה..... 404

שינה במיטה אחת בבגדים..... 405

שתיה משירי כוס ששתתה..... 405

שתיה מכוס שלה, שלא בפניה..... 405

שתיית האשה מכוס ששתה בעלה..... 405

אכילה משיירי מאכלה..... 406

לאכול עם אשתו נדה על שולחן אחד..... 406

איסור אכילה כשנמצאים בניו ובני ביתו..... 407

לאכול עם אשת איש בקערה אחת..... 407

הרחקות בימי ליבון (בהם סופרת שבעה נקיים)..... 407

הרחקות באשה שספרה ז' נקיים אך עוד לא טבלה..... 408

מלאכות שנדה עושה לבעלה..... 409

איסור מזיגת הכוס, אשה לבעלה..... 409

באיזה משקה נאסרה מזיגת הכוס, ומתי..... 410

איסור מזיגת ושיגור כוס, מהבעל לאשה..... 410

הושטה מיד ליד..... 410

זריקה מיד ליד..... 411

הצעת המיטה..... 411

הרחצת פניו ידיו ורגליו..... 411

רחצה במים צוננים..... 411

ישיבה ושכיבה על מיטת אשתו..... 412

ישיבה משותפת על ספסל..... 412

מלאכות שנדה עושה לבעלה החולה..... 412

הקדמה

רבות עשית אתה ה' אלהי נפלאותיך ומחשבתך אלינו אין ערך אליך אגידה ואדברה
עצמו מספר (תהלים מו).

בחסדי ה' יתברך, אני זוכה להגיש לפני הלומדים כרך שלישי בסדרת "נתיבי הלכה", על
מסכת **נדה** (לאחר שיצאו כבר לאור, בעזרת ה' יתברך, שני כרכים - על מסכתות **ברכות**, ו**שבת**, וכן
מהדורה שניה מעודכנת, על **פרק 'כיצד מברכין'**, ממסכת ברכות).

החיבור הינו סיכום החלק ההלכתי של המסכת, לפי סדר המסכת, דף אחרי דף, מריש
ועד גמיר, של כל סוגיא, בלשון הש"ס, ולאחריה תמצית שיטות הראשונים עד ההלכה
הפסוקה בשו"ע ונו"כ, ביאור הגר"א, וגדולי האחרונים.

מטרות החיבור ולמי הוא מיועד

מטרות החיבור: (א) הבלטת השלד הכללי של הסוגיא. (ב) יצירת חיבור בין התלמוד
להלכה. (ג) סיוע בחזרות מהירות על תורף הסוגיות. (ד) סיוע בחזרה מהירה על שיטות
הראשונים ועל ההלכה. (ה) סיוע בהכוונת הלומדים לשיטות השונות בסוגיא, ראשונים
ואחרונים, עד ההלכה.

החיבור הנוכחי מתיימר להקיף את **כל** הלכות נדה המובאות בשו"ע (כפי שאפשר להיווכח
במפתחות לסימני השו"ע, שבסוף הספר, למעט סעיפים בודדים), והוא בנוי לפי סדר מסכת נדה.
כמו כן הובאו במהלך החיבור (לפי ההקשר של הנושא), נושאים הקשורים להלכות נדה, אשר
מקורם במקומות אחרים במסכתות התלמוד, תוך כדי ציטוט הסוגיות, ולאחר מכן דיון
בראשונים, ופסיקת ההלכה.

בנוסף, בסוף הספר, ישנו **נספח** המקיף את **כל** (!) **הלכות הרחקות** (עם סקירת כל דעות
הראשונים בנידון).

משום כך, החיבור עשוי לעזור מאוד גם ללומדים למבחני הרבנות הראשית, או לכל
מבחני הסמכה אחרים, על הלכות נדה.

חשוב להדגיש, החיבור אינו מיועד להיות **תחליף** ללימוד המסודר של סוגיות התלמוד
ממקורם, ראשונים ופוסקים, אלא **לעזר**, לאחר הלימוד והשינון מהמקורות.

כללים בחיבור

בדיקת דברי הראשונים במקורם - בכותבי חיבור זה, נבדקו על ידי, כל (!) שיטות הראשונים (המובאות בחיבור) במקורם, מבלי להסתמך על שום ציטוט. הדבר אמור גם כאשר הופיעו הציטוטים במקורות קדומים (ראשונים, טור וב"י).

פירוש רש"י - הפירוש המובא בסוגריים, במהלך החיבור, הינו פירוש רש"י בסוגיא (בדרך כלל בלשון). לעיתים, כאשר דבריו ארוכים, הובאו חלק מדבריו, או כולם, בהערות שוליים.

פסקי הרמב"ם - נוסח הרמב"ם המובא בחיבור, הינו נוסח "מפעל משנה תורה", בראשותו של רבי יוחאי מקבילי, שהוגה על פי כת"י מדויקים, ועם פיסוק וניקוד, שנערכו על ידי מיטב הדקדקנים, אשר נהג בי עין טובה ואיפשר לי להשתמש במהדורתו.

סיכום כל שיטות הראשונים - ככלל, השתדלתי לכלול בחיבור את כל שיטות הראשונים להלכה, הקיימות בסוגיא, כולל שיטות שלא היו לפני השו"ע והפוסקים¹.

תורת הבית - כל הציטוטים מספר תורת הבית לרשב"א, והפניות לעמודים שם, הינם על פי הוצאת "מוסד הרב קוק". כשמוזכר בסתם "תורת הבית", הכוונה לארוך.

בעלי הנפש - כל הציטוטים מספר בעלי הנפש לראב"ד, וההפניות להלכות וסעיפים, הינם על פי מהדורת הרב אריאל בוקוולד.

חידושי הרמב"ן והלכותיו לנדה - כל הציטוטים וההפניות לספרים אלו, הינם על פי הוצאת "מכון התלמוד הישראלי השלם", תשל"ו.

ביאורי הגר"א - במהלך לימוד כל סוגיא, השתדלתי לעיין בביאור הגר"א, ולנסות להבין דברי קדשו והכרעתו. במקרים בהם ברורה דעתו, במהלך הסוגיא ובביאור דברי הראשונים, העדפתי לנקוט כשיטתו (וכשיש דרכים אחרות, בדרך כלל ציינתי לדבר, בהערה).

אי אפשר להזכיר את ביאור הגר"א, בלא להזכיר את פירושו הנפלא והממצה של הרב שלמה מתתיהו לוונטל - "שלמת אליהו", על הלכות נדה וטבילה, בו נעזרתי רבות. בלעדיו, במקומות רבים היה ביאור הגר"א עבורי כמעט כספר החתום.

שולחן ערוך - את פסקי השולחן ערוך, מנוקדים, לקחתי מהמאגר "תורת אמת", לאחר קבלת רשות ממזכה הרבים, ר' פנחס ראובן, שהינו בעל זכויות יוצרים על הפסקים והניקוד שלהם, ותודתי נתונה לו על כך. במקומות בודדים תיקנתי טעויות, ע"פ דפו"ר ונציה.

בהבאת חלק ממקורות הראשונים, נעזרתי בפרוייקט השו"ת (תוך כדי השוואה למקורות מדויקים יותר).

1. דוגמאות לחיבורים שלא היו לפני הב"י: ראב"ן, ראב"ה, יראים, חידושי רשב"א, 'משמרת הבית' לרשב"א, רא"ה ('בדק הבית'), מהר"ח אור זרוע, שערי דורא הל' נדה, פסקי רי"ד לנדה, ריא"ז, מאירי, השלמה, מאורות, צידה לדרך, ועוד רבים.

תודות

אודה ה' מאד בפי, ובתוך רבים אהללנו (תהילים קטל), על כל החסדים העצומים שעשה עמדי, מיום היותי, עד היום הזה, ועל אשר שם חלקי מיושבי בית המדרש. ועל אשר זיכה אותי להוציא לאור חיבור זה. יהי רצון מלפני ה' יתברך, שאזכה ללמוד וללמד לשמור ולעשות.

אין כלל מילים להודות להורי היקרים, העומדים בכל עת לימיני, על כל הטובות אשר גמלוני מאז ועד עתה. יאריך ה' ימיהם בנעימים, וישפיע עליהם רוב בריאות וטובה, ויזכו לראות נחת מכל יוצאי חלציהם. כן יהי רצון.

פותחים בכבוד אכסניה, ישיבת "תורת החיים", בה זכיתי ללמוד בשנים האחרונות, ואשר בין כתליה התחבר חיבור זה, ושאר החיבורים. תודה גדולה ועצומה לעומד בראשה, **הרב שמואל טל שליט"א**. יהי רצון שיזכהו ה', להמשיך להעמיק בלימוד התורה הקדושה ובהרבצתה, להוסיף ולחבר חיבורים רבים, ולהעמיד תלמידים רבים.

תודה גדולה עד מאוד לשני תלמידי חכמים חשובים ביותר, מאברכי ישיבת 'תורת החיים', **הרב איתן זמורה**, ו**הרב עדיאל ברויאר**, אשר באו לעזרתי, בסיכום שיטות הראשונים, בשני מקומות: הרב איתן זמורה סיכם את שיטות הראשונים בסוף פרק תשיעי (דפים ס"ג ב' - ס"ד ב'), בנושא וסתות, והרב עדיאל ברויאר סיכם את שיטות הראשונים בפרק שמיני, הרואה כתם². כל זאת עשו בנדיבות ליבם, לשם שמים. ישלם להם ה' פעלם, ויזכו לברכת שמים בכל מעשה ידיהם, עד בלי די.

תודה כפולה ומכופלת, ל**רב איתן זמורה**, שבנוסף לנזכר לעיל, גם הואיל בנדבת לבו, לפנות מזמנו היקר, ולעבור על רוב החיבור, ולהאיר הערות והארות רבות.

כל העמל הגדול שהושקע בחיבור, לא היה בא ליעדו הסופי, לולא נכונותו הנדיבה של איש יקר ומיוחד, ראש מכללת "שאנן", חיפה, **פרופ' יחיאל פריש**, להוציא לאור את הדברים, ברוב טובו, ולשם שמים, לאחר שכבר עשה כן בחיבורי הקודם "נתיבי הלכה" על מסכת שבת, ועל כך אין מילים להודות לו. יהי רצון שיתמלאו משאלות לבו, וירחיב ה' גבולו בתלמידים, ויושפע עליו ועל ביתו משמים, שפע של ברכה, שפע של הצלחה, הן ברוחניות והן בגשמיות.

אחרונה חביבה, אודה בכל לב לזוגתי נוות ביתי, צפורה, אשר עומדת לימיני, ומאפשרת לי ללמוד, תוך כדי נטילת כל עול גידול הילדים ואחזקת הבית. יהי רצון שתזכה לברכת ה' בכל מעשי ידיה, ויחד נזכה לרוות נחת רוח מצאצאנו ולגדלם לתורה ולמעשים טובים, לעשות נחת רוח לבורא יתברך.

2. יש להדגיש, שגם במקומות אלו, העריכה הסופית היתה שלי, ופעמים שיניתי מדבריהם, והוספתי הערות שוליים. משום כך, גם במקומות אלו, האחריות המלאה על הדברים הינה עלי בלבד.

מאמרי חיזוק לתורה ותפילה

גרסינן בשלהי מסכת נדה (פרק תנוקת, ע' ב'):

מה יעשה אדם ויחכם? **ירבה בישיבה** וימעט בסחורה. אמרו: הרבה עשו כן, ולא הועיל להם! אלא **יבקשו רחמים ממי שהחכמה שלו**, שנאמר (משלי ב, ו) "כִּי ה' יִתֵּן חֲכָמָה מִפִּי דַעַת וְתְבוּנָה".

תני ר' חייא: משל למלך בשר ודם שעשה סעודה לעבדיו, ומשגר לאוהביו ממה שלפניו.

מאי קמ"ל (למה ליה למימר להו ירבה בישיבה, הואיל וברחמים הדבר תלוי)? **דהא בלא הא לא סגי**.

להלן כמה ממאמרי חז"ל הקדושים, המדברים בעניין תלמוד תורה, ותפילה:

תורה

ומנין שאפילו אחד שיושב ועוסק בתורה ששכינה עמו (ברכות ו' א').

דורות הראשונים עשו תורתן קבע ומלאכתן עראי - זו וזו נתקיימה בידן (ברכות ל"ה ב').

אשרי האיש מפחד תמיד - בדברי תורה כתיב (ברכות ס' א').

אין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליה, שנאמר (במדבר פרשת חוקת) "זאת התורה אדם כי ימות בְּאֵהָל" (ברכות ס"ב ב').

במי אתה מוצא חמאה של תורה? במי שמקיא חלב שינק משדי אמו (ברכות ס"ג ב').

אם ראית את הבריות שנתייאשו ידיהן מן התורה - מאוד עמוד והתחזק בה, ואתה מקבל שכר כולם (ירושלמי ברכות ט ה).

מה התינוק הזה צריך לינק בכל שעה שביום - כך כל אדם שבישראל צריך ליגע בתורה בכל שעות שביום (ירושלמי ברכות ט ה).

בעוון ביטול תורה - בנים מתים (שבת ל"ב ב').

בעוון ביטול תורה - חרב וביזה רבה, ובצורת בא (שבת ל"ג א').

חש בראשו - יעסוק בתורה. חש בגרונו - יעסוק בתורה. חש במעיו - יעסוק בתורה. חש בעצמותיו - יעסוק בתורה. חש בכל גופו - יעסוק בתורה. הקב"ה נתן תורה לישראל - סם חיים לכל גופו (עירובין נ"ד א').

גדול תלמוד תורה יותר מהקרבת תמידין. (עירובין ס"ג ב'; מגילה ג' ב'; סנהדרין מ"ד ב')

גדול תלמוד תורה יותר מהצללת נפשות (!) (מגילה ט"ז ב').

גדול תלמוד תורה יותר מבנין בית המקדש (מגילה ט"ז ב').

גדול תלמוד תורה יותר מכבוד אב ואם (מגילה ט"ז ב').

תלמידי חכמים שמקמטין עצמן על דברי תורה בעולם הזה - הקב"ה מגלה להם סוד לעולם הבא (חגיגה י"ד א').

בתחילה היה משה לומד תורה ומשכחה, עד שניתנה לו במתנה (נדרים ל"ח א').

תורה, בין בעידנא דעסיק בה, בין בעידנא דלא עסיק בה - מגנא ומצללא (סוטה כ"א א').

בראתי יצר הרע ובראתי לו תורה תבלין - ואם אתם עוסקים בתורה אין אתם נמסרים בידו (קידושין ל' א').

כל המשלים עצמו כעבד על דברי תורה בעולם הזה - נעשה חפשי לעולם הבא (בבא מציעא פ"ה ב').

"נִאָף אִשָּׁה חֹסֶר לֵב" (משלי ו, לב) - זה הלומד תורה לפרקים (סנהדרין צ"ט ב').

כל המקבל עליו עול תורה - מעבירין ממנו עול מלכות ועול דרך ארץ (אבות ג,ה).

אין לך בן חורין - אלא מי שעוסק בתלמוד תורה (אבות ו,ב).

כל העוסק בתורה - אינו צריך לא עולה ולא חטאת ולא מנחה ולא אשם (מנחות ק"י א').

כל מי שיגע בתורה - בטוח שגוזר ואחרים מקיימין (ויקרא רבה, פ' אמור, לא,ה).

לא נברא האדם אלא לעמל, אם זכה - עמל בתורה; ואם לאו - עמל בארץ, אשרי אדם שעמלו בתורה. (בראשית רבה, פרשה יג).

"לא נִפְלְאָת הוּא מִמֶּךָּ וְגו'", לא נפלאות אלא ממך, שלא עמלת בה (מדרש שוחר טוב, תהלים קיט, ד"ה גמול. וכעין זה מדרש דברים רבה, פרשת ניצבים).

אין דברי תורה מתקיימין, אלא במי שעמל בהן כל צרכן (ילקוט שמעוני, שמות, יתרו, רמז רעא, ד"ה בחודש השלישי).

"וַיִּתֵּן אֶל מֹשֶׁה כָּכֹלֹתוֹ" - אמר רב הונא אמר ריש לקיש: מה הכלה הזאת מתקשטת בכ"ד מיני תכשיטין, כך תלמיד חכם צריך להיות זריז בכ"ד ספרים (ילקוט שמעוני, שמות, כי תשא, רמז שצא).

דרש רבי אבהו משמיה דרבי יצחק: סוף אדם למות, סוף בהמה לשחיטה, הכל למיתה הן עומדין. אשרי מי שגדל בתורה, ועמלו בתורה, ועושה נחת רוח ליוצרו, וגדל בשם טוב, ונפטר בשם טוב מן העולם. למוד תורה הרבה כדי שיתנו לך שכר הרבה, ודע מתן שכרן של צדיקים לעתיד לבא (מסכתות קטנות, מסכת שמחות, ספר חיבוט הקבר, א,ט).

כמה אית ליה לבר נש לאשתדלא באורייתא וממא וליליא, בגין דקודשא בריך הוא ציית לקלהון דאנן דמתעסקי באורייתא, ובכל מלה דאתחדש באורייתא על ידא דההוא דאשתדל באורייתא, עביד רקיעא חדא (זוהר, הקדמה, עמ' ד ב).

כל מאן דאשתדל באורייתא לא דחיל מעילאי ומתתאי. ולא דחיל ממרעין בישין דעלמא. בגין דאיהו אחיד באילנא דחיי וליף מיניה בכל יומא (זוהר, הקדמה, עמ' יא א).

תנינן, כל בר נש דאשתדל במלי דאורייתא, וספוטתיה מרחשון אורייתא, קודשא בריך הוא חפית עליה, ושכינתא פרשא עליה גדפהא. ולא עוד, אלא דהוא מקיים עלמא, וקודשא בריך הוא חדי עמיה, כאלו ההוא יומא נטע שמיא וארעא. (זוהר, ויקרא, פרשת צו, עמ' לה א)

"הון יסיף רעים רבים ודל מרעהו יפרד" (משלי יט, ד) - ביאר הגר"א: כשאדם הוא עשיר בתורה, הוא יוסף לו תמיד רעים רבים בעולם הבא, כי **בכל דיבור ודיבור שלומד הוא בורא מלאך קדוש**, והוא רעהו; אבל הדל בתורה, אפילו רעהו, והוא נשמתו, גם כן יפרד ממנו, והוא שנכרת הנשמה מהנפש ונפרד ממנו.

תפילה

אין תפילה של אדם נשמעת אלא בבית הכנסת (ברכות ו' א').

המתפלל בבית הכנסת כאילו מקריב מנחה טהורה (ירושלמי ברכות פ"ה, ה"א).

"דְּרָשׁוּ ה' בְּהַמְצָאוֹ" (ישעיהו נה, ו) - אלו עשרת ימי תשובה שהוא שרוי ביניכם (מדרש תנחומא, האזינו, ס' ד; ור' ראש השנה י"ח א').

"דְּרָשׁוּ ה' בְּהַמְצָאוֹ" - היכן הוא מצוי? בבתי כנסיות ובבתי מדרשות. "קְרָאָהוּ בְּהִיּוּתוֹ קְרֹב" - היכן הוא קרוב? בבתי כנסיות ובבתי מדרשות (ילקוט שמעוני, ישעיהו, רמז תפא).

כל הקובע מקום לתפילתו - אלהי אברהם בעזרו (ברכות ו' ב').

גדולה תפילה יותר ממעשים טובים (ברכות ל"ב ב').

גדולה תפילה יותר מן הקרבנות (ברכות ל"ב ב').

אם רואה אדם שהתפלל ולא נענה - יחזור ויתפלל (ברכות ל"ב ב').

כל המאריך בתפילתו - אין תפילתו חוזרת ריקם (ברכות ל"ב ב').

"וְהָיָה כִּי הִרְבֵּתָה לְהִתְפַּלֵּל" - מכאן שכל המרבה בתפלה, נענה (ירושלמי ברכות ד, א).

אם כיוונת את לבך בתפילה - תהא מבושר שנשמעה תפילתך (ירושלמי ברכות ה, ד; וכע"ז בדברים רבה, פ' ואתחנן).

שניים שעלו למיטה וחולייין שוה, וכן שנים שעלו לגרדום לידון ודינן שוה, זה ירד וזה לא ירד, זה ניצל וזה לא ניצל, מפני מה זה ירד וזה לא ירד, זה ניצל וזה לא ניצל? זה התפלל, ונענה. וזה התפלל, ולא נענה? זה התפלל תפילה שלימה, נענה. וזה לא התפלל תפילה שלימה, לא נענה (רש"י: תפלה שלימה - נתכוון) (ראש השנה י"ח א').

אין תפילתו של אדם נשמעת - אלא אם כן משים נפשו בכפו (תענית ח' א').

כל המאמץ עצמו בתפילה מלמטה - אין לו צרים מלמעלה (סנהדרין מ"ד ב').

כל מי שהוא עושה רצון המקום ומכוון את לבו בתפילה - שומע לו בעולם הזה וכן לעתיד לבוא (שמות רבה, פ' בשלח, כא, ג).

כל מי שידידו מלוכלכות בגזל - הוא קורא להקב"ה ואינו עונה אותו. שכל מי שהגזל בידו - תפילתו עכורה. וכל מי שמרחיק עצמו מן הגזל - תפילתו זכה (שמות רבה, פ' בשלח, כב, ג).

"וְאֶנִּי תְּפִלָּתִי לָךְ ה' עֵת רָצוֹן" (תהילים סט, יד) - דוד, בשביל שהיה יחידי אמר עת רצון; אבל תפילתן של ציבור אינה חוזרת לעולם ריקם (דברים רבה, פ' ואתחנן, בי, ב).

אין הקב"ה חפץ לחייב בריה - אלא מבקש שיתפללו בריות לפניו ויקבלם (מדרש תנחומא, וישלח, ט).

מפני מה בעלי בתים של ישראל נעצרים על הבנים מהיות להן? מפני שהקב"ה אוהבן אהבה גמורה ושמח בהן, **ומצרפן כדי שירבו רחמים לפניו** (תנא דבי אליהו רבה, פרשה יח, עיי"ש בהרחבה).

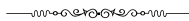
כל מי שאוהב צדקות, ואוהב תוכחות, וגמילות חסדים, ומכניס אורחים, **ומתפלל בכוונה**, ואפילו דירתו בבבל, אפילו דינה של גיהנם אינו רואה (מסכתות קטנות, שמחות, ספר חיבוט הקבר א, ח).

אם שואל אדם דבר שהוא שבח לבוראו, כגון על לימוד תורה או דבר אחר מחפצי שמים ושופך את נפשו עליו, הקב"ה שומע תפילתו, אע"פ שאין בידו מעשים טובים (ספר חסידים, סימן קלא).

נושאי המסכת

המסכת מתחלקת לשמונה חלקים³:

- (1) **חזקת האשה לפני ראיית הדם:** מתי ראוי לחוש קודם ראייה, לעניין איסור ביאה, ולעניין טהרות שהשתמשה בהן. ומתי צריכה בדיקה קודם תשמיש. ומתי מוחזקת כטהורה ואינה צריכה בדיקה. (פרק ראשון, וקצת בפרק כל היד)
- (2) **וסת:** באיזה אופן נקבע וסת, ובאיזה אופן נעקר, וימים שראוי לקבוע בהם וסת, ומיני הוסתות. (קצתו בפרק ראשון, וקצתו בפרק כל היד ובפרק בנות כותים, ובעיקר בסוף פרק תשיעי)
- (3) **דמים:** מתי ראוי לחוש לראייה, ומתי אין צורך לחוש, מצד שאין דמן טמא מן התורה, אם מצד המראה והצבע, אם מצד יציאתו מן המקור ושלא מן המקור, וההבדל בין דם בתולים לדם נידה, ודם יבש כגון שמפילה חתיכות קרושות, וכן דם שרואה משום סיבה חיצונית, כגון מכה או הטלת מים או ביאת בתולים או דם חימוד, וכן לעניין טהרות. (פרק הרואה כתם, וקצת בפרק ראשון ובפרק כל היד, ובפרק האשה שהיא עושה, ובפרק דם הנדה, ובפרק בא סימן)
- (4) **כתמים:** מתי חוששים, וממתי, מתי טהורים הן מצד שיעור הכתם, הן מצד שיש לתלות בהם שממקום אחר באו, ובכתמים הנמצאים על בשרה, ועל בגדיה, ועל עד שלה שהיא בודקת עצמה בו. (פרק הרואה כתם)
- (5) **ספירת ימים:** דין ספירתה בימי טומאה, הן לנדה הן לזבה הן לילולתה, ואחרי שפסקה ראייתה מתי צריכה לבדוק עצמה, ואיך היא בדיקתה, ועניין ספירה בימי נקיות, כיצד סופרת ומאיזה זמן, ומה סותר ספירתה. (פרק ראשון, ופרק תינוקת, ופרק יוצא דופן)
- (6) **טומאת לידה:** דין טומאת לידה אף כשלא ראתה בה דם, ודין מפלת או שהוציאו עוברת דרך דופן, ויושבת לזכר, ולנקבה, ומתי יושבת לזכר ולנקבה ולנדה, ודין דם טוהר, ודין דם הבא מחמת קשוי הלידה, ודין יולדת בזוב. (פרק המפלת, ופרק בנות כותים, ופרק יוצא דופן)
- (7) **פרישה מנידה:** אלו דברים שאדם ראוי בהן לפרוש מאשתו חוץ מתשמיש, הן בימי נדותה הן בימי לבונה, הן סמוך לווסתה. (ראה נספח)
- (8) **טבילה:** זמן הטבילה, דברים שצריכה להכין עצמה, כחפיפה וסריקה ונקיות מקומות שיש בהם חציצה, ושאר דיני חציצה, אופן הטבילה, ומקום הטבילה. (פרק תינוקת)

3. על פי המאירי (והסגנון קרוב למקור). וכן החלוקה לנושאים כלליים, במהלך המסכת, בראש כל פרק, על פי המאירי. החלוקה לנושאים משניים, שלי.

פרק ראשון

שמאי

נושא הפרק: מתי צריך לחוש לדם קודם הראיה, ומתי צריכה אשה להיות בודקת, ובדיני קביעת ועקירת וסת.

ובו שלושה חלקים:

1. דין הזמן שקדם לראיה.
2. הנשים שאין לחוש בהן לדם קודם ראייתן, וימים שאין ראויים לקביעת וסת.
3. איזו אשה צריכה בדיקה קודם תשמיש ואיזו אינה צריכה.

נושאים משניים

דין האשה בזמן שקדם לראיה
 אשה שראתה דם ממתי נחשבת טמאה
 קופה שנשתמשו בה טהרות בזוית זו ונמצא שרץ בזוית אחרת
 כתמים האם מטמאים למפרע
 מעת לעת שבנדה עושה משכב ומושב
 מעת לעת שבנדה מה מטמא
 חולין הטבולים לחלה
 נשים מסולקות דמים
 דין ארבע נשים - בתולה מעוברת מניקה וזקנה
 מעוברת
 פרישה סמוך לוסת במסולקות דמים
 מניקה
 זקנה
 אשה שעברו עליה שלוש עונות האם דיה שעתה
 תינוקת
 רוק מדרס וכתם של תינוקת
 תנוקת שלא הגיע זמנה לראות ושופעת
 דין נשים מסולקות דמים שראו ראיה שניה
 מעוברת ומניקה שראו בימי עיבור ומניקתן
 קביעת וסת בימי עיבור והנקה
 עברו ימי הנקה ועיבור האם חוששות לוסתן הראשון
 וסת מחמת אונס ווסת המורכב
 דיני בדיקת אשה לטהרות ולבעלה
 בדיקת שחרית ובין השמשות ובשעה שעוברת לשמש ביתה
 נאמנות אשה על עצמה והדין כשחוזרת מדיבורה
 נתנה אמתלא לדבריה

דין האשה בזמן שקדם לראיה

אשה שראתה דם ממתי נחשבת טמאה

(ב' א') **משנה:** (1) שמאי אומר: כל הנשים דיין שעתן (אם ראתה דם, די לנו אם תטמא תרומה וטהרות שתגע בהן משעת ראייה ואילך¹). (2) הלל אומר: מפקידה לפקידה (דשמא עם סילוק ידיה ראתה, וכותלי בית הרחם העמידוהו) ואפילו לימים הרבה (בין בדיקה ראשונה לשנייה, מטמאים כל הטהרות שהתעסקה בהן בינתיים). (3) וחכמים אומרים: לא כדברי זה ולא כדברי זה, אלא מעת לעת ממעטת על יד מפקידה לפקידה, ומפקידה לפקידה ממעטת על יד מעת לעת.

(ומברר) מאי טעמיה דשמאי? קסבר העמד אשה על חזקתה, ואשה בחזקת טהורה עומדת. והלל, כי אמר העמד דבר על חזקתו, היכא דלית ליה ריעותא מגופיה; אבל איתתא כיון דמגופה קחזיא (מועדת ועלולה היא לכך, אין לה חזקת טהרה), לא אמרינן אוקמה אחזקתה.

(ב' ב') (ומקשה) ומאי שנא ממקוה? **דתנן (מקוואות ב,ב):** מקוה שנמדד ונמצא חסר, כל טהרות שנעשו על גביו למפרע, בין ברשות הרבים, בין ברשות היחיד, טמאות. לשמאי קשיא למפרע. להלל קשיא ודאי, דאילו מעת לעת שבנדה תולין (אם תרומה הן), לא אוכלין ולא שורפין, ואילו הכא, טומאה ודאי!

(ומסיק) התם איכא תרתי לריעותא (העמד טמא על חזקת טומאה. ובחזקת טהרה דמקוה איכא ריעותא, שהרי חסר לפניך). הכא איכא חדא לריעותא (בדידה הוא דאיכא ריעותא, שהורע חזקת טהרתה קצת, שהרי דם לפניך)².

(ג' א') (ומקשה לשמאי) ומאי שנא ממבוי? **דתנן (פרק דם הנדה, נ"ו א'):** השרץ שנמצא במבוי, מטמא למפרע (כל טהרות שנעשו במבוי), עד שיאמר בדקתי את המבוי הזה ולא היה בו שרץ, או עד שעת הכיבוד! (ומתיר) התם נמי, כיון דאיכא שרצים דגופיה, ושרצים דאתו מעלמא, כתרת לריעותא דמי³.

1. ולא אמרינן, כי היכי דהשתא אישתכח דם בבית החיצון, אי הות בדקה נמי מקמי הכי, הוה אישתכח, וכותלי בית הרחם העמידוהו, וקיי"ל בפרק יוצא דופן (לקמן מ' א') כל הנשים מטמאות בבית החיצון. רש"י.
2. ומשום הך ריעותא לחודה לא מרעינן לה, הואיל ובטהרות לא משכחת ריעותא אחריתא, דכי אמרת העמידם על חזקתם, בחזקת טהרתם הם. רש"י.
3. ונאמרו בגמרא שלושה הסברים נוספים במחלוקת שמאי והלל: (א) או שסובר שמאי הואיל ואשה מרגשת בעצמה. והלל סובר, כסבורה הרגשת מי רגלים היא. (ב) או משום דאם איתא דהוה דם, מעיקרא הוה אתי. והלל סובר, כותלי בית הרחם העמידוהו. (ג) או בחשש משום ביטול פריה ורביה.

(ד' ב') אמר רבה: מאי טעמייהו דרבנן? כי הא דאמר רב יהודה אמר שמואל: חכמים תקנו להן לבנות ישראל, שיהו בודקות עצמן שחרית וערבית: שחרית להכשיר טהרות של לילה, וערבית להכשיר טהרות של יום, וזו הואיל ולא בדקה, הפסידה עונה (כל טהרות שנתעסקה בהן בעונה הזאת הפסידה). (ומבאר) מאי עונה? עונה יתירה⁴.

אמר ליה רב פפא לרבא: והא זימנן משכחת לה ג' עונות במעת לעת⁵? (ומתרץ) השוו חכמים מדותיהן, שלא תחלוק במעת לעת. איבעית אימא: שלא יהא חוטא נשכר⁷. (ומבאר) מאי בינייהו? איכא בינייהו דאתניסה ולא בדקה⁸.

(ב' א') (המשך משנה): כל אשה שיש לה וסת, דיה שעתה. (ומסיק) (ד' ב') רבי דוסא היא, ורבנן פליגי עליה (שגם כשיש לה וסת, מטמאה מעת לעת)⁹. ועד כאן לא פליגי, אלא (כשראתה) בשעת וסתה; אבל (בדקה בשעת וסתה ולא ראתה, ואחר כך ראתה) שלא בשעת וסתה, מודי להו (רבי דוסא שמטמאה למפרע מעת לעת).

(המשך משנה): והמשמשת בעדים (שבדקה עצמה בעד שלאחר תשמיש, כדלהלן), הרי זו כפקידה, וממעטת על יד מעת לעת, ועל יד מפקידה לפקידה.

(ה' א') אמר רב יהודה אמר שמואל: עד שלפני תשמיש, אינו ממעט כפקידה. מאי טעמא? אמר רב קטינא: מתוך שמהומה לביתה (ממהרת לשמש). (ומקשה) וכי מהומה לביתה מאי הוי? (ומבאר) מתוך שמהומה לביתה, אינה מכנסת לחורין ולסדקין.

גרסין להלן, בפרק בנות כותים (ל"ט א'):

תניא: הנדה, והזבה, והשומרת יום כנגד יום¹⁰, והיולדת (שיצא דם בפתיחת הקבר), כולן מטמאות מעת לעת (בראיה ראשונה).

4. מאי האי שיעורא דמעת לעת? דבשלמא מפקידה לפקידה דהלל ניחא, דשמא עם סילוק ידיה ראתה; אלא מעת לעת מאי שיעורא הוא. רש"י.
5. הפסידה משום קנס, שהרי הפסידה טהרות של אמש משום קנס. אבל טהרות של יום, לאו קנס הוא, דאי נמי בדקה שחרית ומצאתה טהורה וערבית ומצאתה טמאה הפסידה טהרות של יום, דהיינו מפקידה לפקידה ממעטת על יד מעת לעת. רש"י.
6. כגון אם לא בדקה ימים רבים ובדקה בצהרים, דמטמאין לה מעת לעת, דהוה להו ג' עונות, היום אמש ואתמול למפרע עד צהרים, והשתא קנסינן לה שתי עונות, ורבנן חדא הוא דקנסו ותו לא. רש"י.
7. להכי מטמינן לה מצהרים דאתמול, דאי אמרת לא נקנס אלא עונה יתירה, נמצא חוטא נשכר, דאילו זו שלא בדקה עצמה ימים רבים, ובדקה לה היום שחרית, היתה נקנסת מעת לעת שלם, ומפני שאיחרה עד הצהרים והוסיפה לחטוא, לא תפסיד אלא לילה וחצי יום? רש"י.
8. שנאנסה שחרית ולא בדקה. ללישנא דחוטא נשכר, ליכא, דהא נאנסה. ללישנא דלא תחלוק, איכא. רש"י.
9. דתניא, רבי אליעזר אומר: ארבע נשים דיין שעתן - בתולה, מעוברת, מניקה, וזקנה. רבי דוסא אומר: כל אשה שיש לה וסת דיה שעתה (רש"י מבאר דפליגי רבנן עליה בעלמא).
10. כלומר, והרואה בתוך י"א, בין שרואה ג' ימים דהויא זבה, בין שרואה יום אחד דהויא שומרת יום. רש"י.

שיטות הראשונים

מעט לעת ממעטת על יד מפקידה לפקידה: פסק הרמב"ם כחכמים. וכתב עוד: "וְטָמְאָת מַעַת לַעַת אוּ מִפְקִידָה לַפְקִידָה לְמַפְרָע - הַכֹּל מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים, וְטָמְאָתָן בְּסֶפֶק. לְפִיכָּה אֵין שׁוֹרְפִין עֲלֶיהֶן תְּרוּמָה וְקִדְּשִׁים אֶלָּא תוֹלִין"¹¹.

כמה הוא מעט לעת: רש"י פירש "מאתמול בשעה הזאת". וכן כתב הרמב"ם: "מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים, שְׁכָל הַרוּאָה דָם בְּלֹא עֵת וְסִתָּה, וְכָל הַרוּאָה כֶּתֶם - טָמְאָה לְמַפְרָע עַד עֶשְׂרִים וָאַרְבַּע שָׁעוֹת". ודעת גאונים, שמעת לעת היינו י"ב שעות¹².

חזקה היכא דאיכא תרתי לריעותא: בגמרא (ב' ב') מבואר שנחלקו חכמים ורבי שמעון, אם בתרתי לריעותא, דינו כודאי או כספק. ופסק רמב"ם לגבי מקוה חכמים, דתרת לריעותא כודאי (ואפילו ברה"ר, טהרות טמאות). ואילו לגבי יין שהחמיץ, פסק כרבי שמעון, שהוא כספק. וצ"ב¹³.

כל אשה שיש לה וסת, דיה שעתה: בגמרא (ד' ב') מבואר שזו דעת רבי דוסא (ודוקא שראתה בשעת וסתה). ואילו לחכמים גם אשה שיש לה וסת קבוע, מטמאה מעט לעת. רוב הראשונים פסקו כדעת רבי דוסא. ורשב"ץ כתב שיש פוסקים כחכמים שמטמאה מעט לעת¹⁴.

אתניסה ולא בדקה, האם מטמאה ג' עונות במעת לעת: דעת רא"ה שאם נאנסה ולא בדקה ימים רבים ובדקה בצהרים, לא הפסידה אלא עונה אחת יתירה (כמאן דאמר שלא יהא חוטא נשכר). ודעת המאירי שאף כשנאנסה מפסידה שלוש עונות (כמאן דאמר שלא תחלוק במעת לעת). וכן הרמב"ם לא חילק במעת לעת שבנדה¹⁵.

11. מקורות - רמב"ם (הל' איסורי ביאה טג, הל' מטמאי משכב ומושב גט, בהתאמה).

12. וצ"ב, דמבאר, ד' ב', הואיל ולא בדקה, הפסידה עונה. מאי עונה? עונה יתירה. מקורות - רש"י (ב' א', ד"ה אלא). רמב"ם (איסורי ביאה טג), גאונים (תשובות הגאונים, גאונים קדמונים, סי' כה).

13. מקורות - רמב"ם (הל' מקוואות יז, הל' תרומות הכד). ראה משנה למלך (מקוואות יז). והאחרונים האריכו.

14. מקורות - תוספות (ט"ז א', ד"ה וחוששת). רמב"ם (הל' איסורי ביאה טז, מטמאי משכב ומושב גה). רא"ה (הו"ד בחי' הרשב"ץ, ד' ב', ד"ה אשה). מאירי (ד' ב', ד"ה אשה).

15. רא"ה (הו"ד בחי' הרשב"ץ, ד' ב', ד"ה חכמים). וכתב בחי' הרשב"ץ: והרמב"ם לא חילק במעת לעת שבנדה, ותימה הוא להתשב"ץ.

קופה ששימשה טהרות ונמצא בה שרץ

(ג' ב') **תניא:** אמר לו הלל לשמאי (הסובר דיה שעתה): אי אתה מודה בקופה שנשתמשו בה טהרות בזוית זו, ונמצא שרץ בזוית אחרת, שטהרות הראשונות טמאות (למפרע)¹⁶? אמר לו: אבל (כן הדבר). ומה הפרש בין זו לזו (והא טומאה דלמפרע הוא)?! (אמר לו): לזו (לקופה) יש לה שוליים (תחתית, ועיכבו השוליים את השרץ מלצאת), לזו (לאשה) אין לה שוליים (ואי הוה דם מאתמול בבית החיצון, הוה נפיק ונפיל).

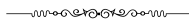
איתמר, קופה שנשתמשו בה טהרות בזוית זו, ונמצא שרץ בזוית אחרת (לאחר שניטלו טהרות מן הקופה) - (1) חזקיה אמר: טהרות הראשונות, טהורות. (2) רבי יוחנן אמר: טהרות הראשונות, טמאות.

(ומקשה) והא שמאי והלל מודו בקופה, דטהרות הראשונות, טמאות! (ומתרץ) כי מודו שמאי והלל בקופה שיש לה שוליים (והוא הוציאן דרך הפה מלמעלה, הלכך אם שרץ היה בה, לא ראהו ולא יצא); כי פליגי חזקיה ורבי יוחנן, בקופה שאין לה שוליים¹⁷. (ומקשה) אין לה שוליים, מאי טעמא דרבי יוחנן? (ומבאר) אין לה שוליים ויש לה אוגנים¹⁸.

(ומקשה) **והתנן (טהרות ד,ד):** המדלה עשרה דליים מים, בזה אחר זה, ונמצא שרץ באחד מהן, הוא טמא וכולן טהורין (דאמר השתא הוא דנפל, דהואיל שלא מצא קודם שעירה הדלי בפעם הזאת לתוך הכלי, טהורין). ואמר ריש לקיש משום רבי ינאי: לא שנו אלא שאין לה אוגנים (לדלי, דהשתא ודאי אם איתא דהוה התם, בזימנא קמאי הוה נפיל מן הדלי עם המים), אבל יש לה אוגנים, כולן טמאין! לימא חזקיה לית ליה דר' ינאי!

(ומתרץ) מיא שרקי, פירי לא שרקי¹⁹. אי נמי, מיא לא קפיד עלייהו, פירי קפיד עלייהו.

(ד' א') ואי בעית אימא: כי מודו שמאי והלל, בקופה שאינה בדוקה (שלא בדקה בשעה שנתן טהרות לתוכה, הלכך אין להעמידה על חזקת טהרה); כי פליגי חזקיה ורבי יוחנן בקופה בדוקה. מר (חזקיה) סבר הא בדקה, ומר (רבי יוחנן) סבר אימור עם סילוק ידו נפל.

16. ודוקא בזוית אחרת כגון קופה ארוכה אמתיים וג' אמות, דאיכא למימר קודם שניטלו הטהרות הוה התם, ונטמא הכלי מחמת השרץ, וטהרות מחמת הכלי, ואיהו הוא דלא נתעסק באותו זוית, ולא אשכחיה; **אבל באותו זוית, לא, דודאי בתר הכי נפל**, דאי הוה התם בשעת טהרות, הוה חזי ליה כשהוציאן. רש"י.

17. כגון חבית של עץ שניטלו שוליהם, ויכול להשתמש באורך חללן כשהן מוטלות בקרקע, וכשהוא מערה אותן, הוא מגביה ראש האחד ומערה, והכל יוצא ממנה (ולכן אם לאחר שהוציא הפירות מצא שרץ, סובר חזקיה שודאי הגיע לשם השרץ רק עכשיו, אחרת היה יוצא עם הפירות). רש"י.

18. במקום השוליים יש אוגנים שכפופין ראשי הנסרים כלפי פנים, וכשהוא מערה איכא למימר אוגנים עכבו.

19. מיא שרקי, ואין צריך להפוך הדלי על פניו כשהוא מערה, הלכך איכא למימר אוגנים עכבוהו לשרץ. פירי לא שרקי, וכשעירה טהרות ממנה, הפכה כולה על פניה, לפי שאין פירות נוחין לשרק ולצאת, הלכך אי הוה שרץ עם הטהרות, הוה שריק ונפיל בהדיהו. רש"י.

ואיבעית אימא: (הא והא בבדוקה, אלא) כי מודו שמאי והלל, בקופה שאינה מכוסה (ופיה מלמעלה, הלכך איכא למימר עם סילוק ידיו נפלו). כי פליגי חזקיה ורבי יוחנן, בקופה מכוסה. (ומקשה) מכוסה, היכי נפל?! (ומבאר) כגון שתשמישה ע"י כיסוי.²⁰

ואיבעית אימא: כי מודו שמאי והלל בזוית קופה, כי פליגי חזקיה ורבי יוחנן, בזוית בית. (ומקשה) והא קופה קאמר! (ומתרץ) הכי קאמר: קופה שנשתמשו בה טהרות בזוית בית זו (ונטלו הטהרות ממנה), וטלטלו בזוית אחרת, ונמצא שרץ בזוית אחרת - חזקיה סבר לא מחזקין טומאה ממקום למקום (דלא אמרין מאידך זוית הוה בה שרץ עם הטהרות, אלא אמרין לאחר שהביאה כאן נפל בה), ורבי יוחנן סבר מחזקין.²¹

שיטות הראשונים

קופה שנמצא בה שרץ האם טמאה בודאי או מספק: מודה שמאי להלל שטהרות הראשונות טמאות למפרע. וכן הלכה. דעת רמב"ן, **תוספות הרא"ש**, ור"ן, שטומאתן ודאית לשרוף את התרומה; שכל הטומאות כשעת מציאתן.²² ודעת רשב"א, רי"ד, ורשב"ץ, שטומאתן ספק, ותולין ולא שורפין (דומיא דמעת לעת שבנדה).²³

כי מודו שמאי והלל, בקופה שאינה מכוסה וכו': דעת רש"י, **תוספות**, רשב"א, וריטב"א שלפי תירוצו זה, תרוייהו בבדוקה.²⁴ ודעת רמב"ן,²⁵ **תוספות הרא"ש**, ור"ן, דמיירי בקופה שאינה

20. הלכך חזקיה סבר, כל זמן שהטהרות בתוכה נזהר בה וכסה, והשתא לאחר שניטלו ממנה הסיח דעתו משמירתה, ולא נזהר לכסותה ונפל. ורבי יוחנן סבר, חיישין שמא כשגילה להשתמש בה, בעוד שהטהרות בתוכה נפל. רש"י.

21. (ואע"פ שהשרץ נמצא רק בזוית אחרת, חוששים שמא היה גם בזוית בה היתה הקופה) ומשמע מן איבעית אימא בתרא, דסבירא ליה דבזוית קופה אין לחלק, דאפילו בדוקה ומכוסה, והיה תשמישה ע"י כיסוי, אם יש לה רק שוליים או אוגנים, לכולי עלמא טמאה. וכן נקטינן להלכה (רמב"ם להלן). ליקוטי הלכות.

22. יש להעיר שכל הדיון בראשונים הוא ביחס לקופה עליה דיברו שמאי והלל, בברייתא. אבל **כולם מודים דחזקיה ורבי יוחנן בתולין פליגי**, כדמוכח בהדיא בכולא סוגיא, כמו שכתבו הרשב"א (ג' ב', ד"ה אמר) וריטב"א (ד"ה א'). ראה פתחי נדה (חכמת בצלאל, ד' א', ד"ה גמרא כי פליגי).

23. וטעמא דמילתא, משום דלא אמרין ספק טומאה ברשות היחיד ספקו טמא אלא דומיא דסוטה, דישנה לטומאה ודאי, דהיינו בועל שנכנס עמה למקום הסתר, אלא דמספקא לן אם נגע בה אם לאו. אף אנו נאמר בכל מקום שהיה שם טומאה ודאית אלא שאנו מסופקין אי נגע או לא ברשות היחיד, ספקו טמא. אבל היכא דלא ידעינן אי הוה טומאה זו ברשות היחיד בשעה שהיו שם הטהרות, כי הא דקופה, בכי הא ודאי לא מטמאין מדינא במקום ספק, דהא סוטה דכותה טהורה. והלכך מאן דמטמא בקופה חומר הוא בטהרות כדרך שהחמירו באשה. וחזקיה דטהר קסבר דכל כי האי גוונא לא נחמיר אפילו לתלות. רשב"א.

מקורות - רשב"א (שו"ת הרשב"א ח"א סי' שנט; ח"ב ב', סוף ד"ה והא דאקשינן). רי"ד (בתוספותיו ג' ב', ד"ה אי אתה). ריטב"א (ג' ב', ד"ה אי אתה; ד' א', ד"ה והתנן). רמב"ן (ח"ב ג' ב'). תוספות הרא"ש (ג' ב', ד"ה אמר הלל; ד' א', ד"ה וחכמים).

24. ומכאן הוכיח הרשב"א את שיטתו, להלן, שתולין ולא שורפין, דבודאי בבדוקה לא שורפים.

25. זה לשון רמב"ן: והא דאמרין ואיבעית אימא כי מודו שמאי והלל בזויות דקופה. הכי פירושו: לעולם בשאינה בדוקה מודו ובזויות קופה דאיכא תרתי לריעותא. אבל בבדוקה, אף על פי שבזויות קופה נמצא, אינן טמאות, דהוה ליה כאותה שאמרו בתוספתא: ומודים חכמים לרבי מאיר בשראוהו חי, ועד כאן נמי לא

בדוקה. ולדידהו, לכולהו לישני, קופה דשמאי והלל, באינה בדוקה מיירי.

באיזו קופה מדובר: פסק הרמב"ם²⁶ ככל הלישנות, וכרבי יוחנן, וכתב: "קפה שנסתמש בה טהרות ונמצא בה שרץ - אם יש לה שוליים, או אגנים אף על פי שאין לה שוליים, הרי כל הטהרות שנסתמשו בה טמאות, ואפילו היתה בדוקה ומכסה, שמא עם הגבהת ידו מן הבדיקה נפל השרץ. אפילו נשתמש בה בטהרות בזוית זו וטלטלה לזוית אחרת ונמצא בה השרץ - כלן טמאות, לפי שמחזיקין טמאה ממקום למקום, לתלות, אבל לא לשורף".

המערה מכלי לכלי, ונמצא שרץ בתחתון: מבואר במשנה (טהרות ד,ד) ונפסק ברמב"ם, שהעליון טהור²⁷, ונימק הרמב"ם, "מפני שהן כלים, ואין להם דעת להשאיל". ותמה ראב"ד, שהרי טומאה הבאה בידי אדם היא! וביאר ראב"ד, שכל הטומאות כשעת מציאתן ובמקום מציאה, דלא מחזיקין טומאה ממקום למקום היכא דאפשר למיתלי בטהרה. ואף על גב דרבי יוחנן סבירא ליה דמחזיקין לתלות, הני מילי באותה קופה, אבל מכלי לכלי, לא.

האם מחזיקים טומאה ממקום למקום

(אמרינן בתירוץ בתרא דלרבי יוחנן מחזיקין טומאה ממקום למקום. ומקשה) ומי מחזיקין?! **והתנן (טהרות ה,ז):** נגע באחד בלילה ואינו יודע אם חי אם מת, ולמחר השכים ומצאו מת - (1) רבי מאיר מטהר²⁸. (2) וחכמים מטמאין, שכל הטומאות כשעת מציאתן. **ותני עלה:** כשעת מציאתן ובמקום מציאתן²⁹!

(ומסיק) כשעת מציאתן בין לקולא בין לחומרא³⁰, ובמקום מציאתן. אבל שלא במקום מציאתן (דליכא רגלים לדבר כולי האי), משרף לא שרפינן, מתלא תלינן.

גרסינן בתוספתא טהרות (ו,ו)³¹:

נגע באחד בלילה, ואין יודע אם חי אם מת, ולשחר בא ומצאו מת - (1) רבי מאיר מטהר, שספק רשות הרבים, טהור. (2) וחכמים מטמאין, שכל הטומאות כשעת

מטמינן בשרץ שנמצא במבוי אלא משום דאיכא שרצים ידידיה ושרצים דאתו ליה מעלמא דהוה ליה כתרתי לריעותא; **הא לאו הכי לא מטמינן ביה למפרע כלל**, לא שנה אותה זוית ולא שנה זוית אחרת. ובקופה לא שכיחי בה שרצים כלל, **אלא ודאי בקופה שאינה בדוקה מודו שמאי והלל לכולהו לישני**, דאי לא, אמרינן אוקמיה אחזקיה ואפילו לתלות וכל שכן דלא מודו בטומאה ודאי, והכי נמי מוכחא רישא דשמעתין.

26. הל' שאר אבות הטומאות יז,ב.

27. ואין אומרינן מן העליון נפל, אלא שמא בתחתון היה. רמב"ם (הל' שאר אבות הטומאות יז,א).

28. ודווקא ברשות הרבים, ומשום שספק רה"ט טהור, וכפי שמבואר בתוספתא, המובאת בסמוך.

29. אם מצאו שחרית מת באותו מקום שנגע בו בלילה, טמא. אבל מצאו במקום אחר מת, טהור, ולא אמרינן כי היכי דהכא מת, התם נמי הוה מת במקומו הראשון. רש"י.

30. בין לקולא, גבי מחט (שנמצאת חלודה או שבורה טהורה) ומטלית (של זב שנמצאה בלוי, טהורה), לאחזוקי בטהורה ודאי. בין לחומרא, כגון נגע באחד בלילה, לאחזוקי בטומאה ודאית.

31. הובאה בראשונים (תוספות, לעיל, ב' א', ד"ה מעת, הוכיחו ממנה שאף ברשות הרבים מטמאין רבנן).

מְצִיאתָן. וּמוֹדִים חֲכָמִים לְרַבִּי מֵאִיר, שֶׁאִם רָאָהּ חֵי מְבַעֲרָב, אֶף עַל פִּי שֶׁהוּא בָּא שְׁחִירָת וּמִצָּאוֹ מֵת, טָהוֹר, מִפְּנֵי שֶׁזֶה סֶפֶק רְשׁוּת הָרַבִּים.

שיטות הראשונים

החזקת טומאה ממקום למקום: פלוגתא דחזקיה ורבי יוחנן. ופסקו **רמב"ם ורשב"ץ** כרבי יוחנן המטמא. **ויש פוסקים** כחזקיה שמטהר. כתבו **תוספות** שאשה שראתה דם, שטמאה למפרע לענין תרומה וקדשים, מודה חזקיה שטמאה למפרע, אף כשהלכה ממקום למקום; דאשה מיקריא במקום מציאתה (כאילו נמצאה הטומאה באותו מקום), דכל מקום שהיא, טומאתה עמה³².

נגע באחד בלילה ובבוקר נמצא מת: הלכה כחכמים דמטמאים. ומוכח **בתוספתא** (טהרות ו.) דאף ברשות הרבים מטמאים, דכל הטומאות כשעת מציאתן. דעת **תוספות** דמייירי דוקא לקדשים, ולא לחולין³³. עוד מבואר **בתוספתא**, שכאשר ראוהו חי מבערב, מודים חכמים שטהר. דעת **תוספות** שבמת ברשות היחיד, טמא לפי רבי יוחנן, אפילו בראוהו חי³⁴.

כל הטומאות כשעת מציאתן: הראשונים הקשו, מאי שנא מאשה הרואה דם, שאינה טמאה אלא מספק, ורק לתרומה וקדשים, אבל לענין חולין, מוקמינן לה אחזקה דמעיקרא (ואף שדם לפנינו!) **תוספות** תירצו, שמעיקר הדין גם במת מוקמינן אחזקה דמעיקרא. אלא הוא חומרא לענין תרומה וקדשים³⁵. **ורמב"ן ור"ן** תירצו, דשאני אשה דבחזקת טהרה עומדת, שהרי בדוקה היא³⁶. אבל אדם זה, אינו עומד בחזקת חי (במקום מציאתו)³⁷.

32. מקורות - רמב"ם (הל' אבות הטומאות יז.ב). יש פוסקים כחזקיה (ה"ד בח' הרשב"ץ). תוספות (ב' א', סוף ד"ה מעת לעת). וראה מגן אברהם (או"ח תסז.ז, ס"ק כא).

33. והרמב"ם סתם דבריו, ולא פירש דמייירי בקדשים (כפי שפירש גבי טומאת מעת לעת שבנדה, משכב ומושב גט). ודנו האחרונים אם הוא משום שחולק על תוספות. ראה חכם צבי (שו"ת, סי' ג, ד"ה ומה שהקשה), וערוך לנר (על תוספות, ב' א', ד"ה מעת, בא"ד מייירי בקדשים), ופתחי נדה (ב' א', תוספות ד"ה מעת, בא"ד וא"ת מ"ש מנגע; ד' א', ד"ה והתנן).

34. תוספות (ד' א', ד"ה כ). וזה לשונם: כי פליגי חזקיה ור' יוחנן בקופה בדוקה - ואם תאמר דבנגע באחד בלילה אמרו חכמים אם ראוהו חי מבערב טהור, שספק טומאה ברה"ר ספקו טהור, משמע דברשות היחיד אפילו ראוהו חי טמא. והשתא הך קופה היכי רמיא, אי ברשות הרבים, מאי טעמא דרבי יוחנן דמטמא? וכי' ויש לומר דברשות היחיד איירי. והרמב"ן (ד' א', ד"ה והא) סתם דבריו, ומשמע שבראוהו חי הוי חזקה אלימתא, ואפילו ברשות היחיד טהור (כמש"כ תוספות, אליבא דחזקיה), ודלא כתוספות (וראה הערת מהדיר, רמב"ן, הוצ' מכון התלמוד הישראלי).

35. אלא **שבמת החמירו בתורת ודאי**, ובנדה, משום ביטול פריה ורביה, **לא החמירו אלא בתורת ספק**. ולדבריהם, הכלל של כל הטומאות כשעת מציאתן, אינו אלא **חומרא דרבנן**.

36. ואע"ג דשכיחי בה דמים, מכל מקום כל שהפסיקה וטהרה, בחזקתה זו היא.

37. ולדבריהם, הכלל של כל הטומאות כשעת מציאתן, הוא **דין גמור מהתורה**, משום שמעמידים על חזקה דהשתא. גם הרמב"ם אפשר שסובר כן, ראה הערה לעיל.

ותוספות רי"ד ביאר החילוק, "דלא דמו, דהתם אתיליד ספיקא בטומאה גופא, דבעידנא דנגע לא ידעינן אי הוה טומאה, אי לא. והלכך אמרינן כל הטומאות בשעת מציאתן, בין להחמיר בין להקל". "אבל הכא גבי נדה, הדם המטמא ברור הוא כי הוא טמא, ואין בו ספק, אלא שלא ידענו מתי ניטמאת האשה ממנו". עיי"ש. וראה 'אבן האזל' (הל' אישות ב.ב) בביאור דבריו.

מקורות - רמב"ם (הל' שאר אבות הטומאות יח.ד; הל' מטמאי משכב ומושב גט). תוספות (ב' א', ד"ה מעת; ד' א', ד"ה

ובמקום מציאתן: הרמב"ם הביא המשנה, וכתב: "נגע בְּרִשּׁוֹת הַרְבֵּים בְּאֶחָד בְּלִילָה וְאִין יְדוּעַ אִם חֵי אִם מֵת, וּבְשֹׁחַר עֶמֶד וּמִצָּאוֹ מֵת - הָרִי זֶה טָמֵא, שְׁכָל הַטְּמָאוֹת כְּשַׁעַת מְצִיאתָן." והשמיט מאי דתני עלה "ובמקום מציאתן". וצ"ב.³⁸

כתמים האם מטמאים למפרע

(ד' ב') תנו רבנן: אשה שיש לה וסת, כתמה טמא למפרע (עד שעת הכיבוס³⁹), שאם תראה שלא בשעת וסתה, מטמאה (למפרע) מעת לעת.⁴⁰

(ה' א') ומסיק, דדברי הכל היא.⁴¹

אמר רב יהודה אמר שמואל משום רבי חנינא בן אנטיגנוס: כל הנשים כתמן טמא למפרע. ונשים (מסולקות דמים) שאמרו חכמים דיין שעתן, כתמן כראייתן (מכאן ואילך טמאות). חוץ מתינוקות, שלא הגיע זמנה לראות (דאפילו מכאן ולהבא נמי לא), שאפילו סדינין שלה מלוכלכין בדם, אין חוששין לה.⁴²

תניא: כל הנשים כתמן טמא למפרע, ונשים שאמרו חכמים דיין שעתן, כתמן טמא למפרע, דברי רבי מאיר. רבי חנינא בן אנטיגנוס אומר: נשים שאמרו חכמים דיין שעתן, כתמן כראייתן (לטמאה מכאן ולהבא). ותינוקות שהגיע זמנה לראות, יש לה כתם (מכאן ולהבא אף על פי שלא ראתה מימיה). ושלא הגיע זמנה לראות, אין לה כתם. ואימתי הגיע זמנה לראות? משהגיעו ימי הנעורים.

שכל. רמב"ן (ב' ב', ד"ה ואקשינן מ"ש ממקוה. וכן משמע ג' ב', ד"ה אי אתה). ר"ן (ב' ב', ד"ה דאילו). וראה מש"כ בזה בשערי יושר (שער ב, שער החזקות, פרק ד). תוספות רי"ד (קידושין ע"ט א', ד"ה רבא אמר).

38. וכתב פתחי נדה (ד' א', ד"ה ותני), שאולי סמך על מה שכתב שם (פרק יז, סוף הלכה ב): "לפי שפחזקין טמאה מִמָּקוֹם לְמָקוֹם, לְתֵלוֹת, אֲבָל לֹא לְשֹׁרֶף", דמשמע, אבל לשרוף בעינן דוקא מקום מציאתן, ונגע באחד, לשרוף הוא, כדמוקי לה הש"ס הכא. מקורות - רמב"ם (הל' שאר אבות הטומאות יח"ד).

39. רש"י (ד"ה כתמה). וכתב הר"י קורקוס: וטעם יש בדבר, דאילו רואה עתה, אין טעם להחמיר עליה למפרע ביותר ממעת לעת. אמנם כתם שאינה יודעת מתי יצא דם זה מגופה, יש להחמיר ולומר דסמוך לפקידה יצא. כסף משנה (הלכות מטמאי משכב ומושב ג, ג).

40. אע"ג דבראייתה דיה שעתה, מטמאין כתמה למפרע, דהא אשכחין בראיה טמאה למפרע, שאם תראה שלא בשעת וסתה, מטמאה למפרע.

41. גם רבי דוסא, הסובר שאשה שיש לה וסת דיה שעתה, מודה דכשראתה דם שלא בשעת וסתה, מטמאה למפרע מעת לעת. וממילא דברי הברייטא נכונים גם לדידה.

42. כתב רש"י: "ואפילו אין לה במה לתלות, דבשוק של טבחים לא עברה, איכא למימר **עברה ולא אדעתה**; דהא בגופה אין לתלות כל עיקר, דכתמין דרבנן נינהו, וכי גזור רבנן בהגיע זמנה, דדם מצוי בה. אבל **בהא לא גזור**, הואיל ואין בה דמים. ולקמן מפרש איזה הוא זמנה, משיגיעו ימי הנעורים, שהביאה שתי שערות, או בת י"ב שנה ויום אחד ואף על פי שלא הביאה שתי שערות". האחרונים דנו בדיוקים מדברין, **בטעם שאין כתמים לתנוקת** - האם משום שתולים שאינם מגופה, או משום שלא גזרו כלל כתמים (ואף אם ודאי לה שבא מגופה, וכגון שהוא שלא בהרגשה). ראה ב"ח (קצ, ס"ק ד), ש"ך (קצ, ס"ק ג), חוות דעת (ביאורים ס"ק ז).

שיטות הראשונים

ואימתי הגיע זמנה לראות? משהגיעו ימי הנעורים: רש"י פירש, שהביאה שתי שערות, או בת י"ב שנה ויום אחד, ואף על פי שלא הביאה שתי שערות. וכן כתב ריטב"א שיש לה שנים, ואף על פי שאין לה סימנים. ודעת רשב"א שרק אם הגיעה לכלל י"ב שנים, וגם יש לה שתי שערות, נחשבת הגיע זמנה לראות.⁴³ וכן פסק השו"ע.⁴⁴

הרואה כתם טמאה למפרע: כתב הרמב"ם: "הרואה כתם - טמאה למפרע עד עת הפקידה. וכן הבגד שנקמצא עליו הכתם - טמא למפרע. ועד כמה? עד שתאמר 'בדקתי את החלוק הזה ולא היה עליו כתם'." ובמקום אחר פסק, "וכל הרואה כתם - טמאה למפרע עד עשרים וארבע שעות".⁴⁵ וצ"ב.

מעת לעת שבנדה עושה משכב ומושב

(ב' א') (המשך משנה): כיצד דיה שעתה? היתה יושבת במיטה ועסוקה בטהרות, ופרשה וראתה, היא טמאה והן טהורות.

(ה' ב') (ומקשה) למה לי למיתני 'היתה יושבת במיטה ועסוקה בטהרות'? ליתני היתה עסוקה בטהרות, ופרשה וראתה! (ומתרץ) הא קא משמע לן, טעמא דדיה שעתה (שיש לה וסת, לכן המיטה והטהרות טהורות), הא (אשה שאין לה וסת, המטמאה) מעת לעת, מיטה נמי מטמא (כדין משכב הנדה).

מסייע ליה לזעירי, דאמר זעירי: (טומאת) מעת לעת שבנדה, עושה משכב ומושב, לטמא אדם לטמא בגדים (שהאדם מטמא בגדים שעליו, ואע"פ שלא נגעו בגדים במיטה).

(ומקשה) מכדי האי מיטה דבר שאין בו דעת לישאל הוא (ומעת לעת ספק טומאה הוא), וכל דבר שאין בו דעת לישאל, ספקו טהור!⁴⁶

(ומסיק) אמר רבי יוחנן: ספק טומאה הבאה בידי אדם (כגון טומאה זו שבאה על ידי האשה הנדה)⁴⁷, נשאלין עליה (כלומר טמא), אפילו בכלי מונח על גבי קרקע, כמי שיש

43. וזה לשונו: ומסתברא דהיינו כל שהיא פחותה מבית י"ב שנה ויום אחד, ואע"פ שהביאה שתי שערות. דהא קיימא לן כרבא דאמר בפרק יוצא דופן (מ"ו א') תוך הפרק כלפני הפרק, ושומא בעלמא ניהו. והוא הדין לבית י"ב שנה ויום אחד אם לא הביאה שערות; דכל שלא הביאה שערות - קטנה היא. רשב"א.

44. יו"ד קפטבז, מקורות - רש"י (ה' א', ד"ה אין חוששין). ריטב"א (ח' ה' א', ד"ה משהגיע). רשב"א (תוה"ב, זד, עמ' רה).

45. מקורות - רמב"ם (הל' מטמאי משכב ומושב גז, הל' איסורי ביאה טג, בהתאמה).

46. הכלל הוא שכל ספק טומאה ברשות היחיד, ספקו טמא, בדבר שיש בו דעת לישאל. אבל דבר שאין בו דעת לישאל, בין ברשות היחיד, בין ברשות הרבים, ספקו טהור.

47. וכגון נושא שרץ בידו, ספק נגע בכלי המונח על גבי קרקע, ספק לא נגע, ואף על פי שאדם לא היה עסוק בכלי, הואיל והטומאה באה על ידי אדם, ספק נגעה הטומאה בכלי, ספק לא נגעה, חשבין לה כמו שיש

שיטות הראשונים

כתמי כותים: למסקנה, כתמיהם טמאים, וכתמים הנמצאים בעריהם, פלוגתא דרבי מאיר (המטמא) ורבנן, והלכה כרבנן. וכתב רמב"ם: וכל זה באותו הזמן, אבל היום כותים כגויים, וכתמיהם טהורין, כמו שבארנו כמה פעמים⁴².

כתמי עדי בדיקה: מבואר במשנה ובגמרא, שחכמים מטהרים כתמי כותים הנמצאים, שלא נחשדו על כתמיהם. והקשה רשב"א והרי כתמים דרבנן נינהו, וכותים אינם משגיחים בדרבנן! ותירץ (תירוץ ב) שמיירי בכתמי בדיקה, שגם הם נקראים כתמים, והנהו, דאורייתא נינהו⁴³.

נאמנות הכותים

(נ"ז ב') (המשך משנה: (4) בית הטומאות של כותים, מטמאין באוהל, מפני שהם קוברין שם את הנפלים. (2) רבי יהודה אומר: לא היו קוברין אלא משליכין, וחיה גוררתו.

(המשך משנה: נאמנים לומר קברנו שם את הנפלים או לא קברנו. נאמנים לומר על הבהמה, אם ביכרה אם לא ביכרה. נאמנים על ציון קברות, ואין נאמנים לא על הסככות (היינו אילן המיסך על הארץ, ואחד הענפים מאהיל על מת, ואין ידוע מי) ולא על הפרעות (אבנים הבולטות מגדר, ותחת אחת מהן מת, ואין ידוע תחת מי) ולא על בית הפרס (שדה שנחרש בה קבר, וטמאו חכמים מאה אמה מסביב).

(המשך משנה: זה הכלל: דבר שחשודים בו, אין נאמנים עליו.

(נ"ז א') (ומבאר) זה הכלל לאתווי מאי? לאתווי תחומין (אין נאמנים לומר עד כאן תחום שבת, דתחומין דרבנן, וכותים לא סבירא להו), ויין נסך (דאין כותי מקפיד על מגע גויים).

שיטות הראשונים

דין כותים היום: כתב רמב"ם שכל מה שנאמר במשנה מן הדינים המיוחדים בכותים היא משנה ראשונה, אבל היום הרי הם כגויים לכל דבריהם⁴⁴.

הדרן עלך דם הנידה

42. מקורות - רמב"ם (הל' מטמאי משכב ומושב ד; פירוש המשניות).

43. וראה לעיל, סוף פרק בא סימן, נ"ג ב'. לעיל, פרק כל היד, י"ד א'. ולהלן, פרק הרוואה כתם.

44. כן כתב הרמב"ם בכל מקום שנזכר במשנה כותי. וראה הערה לעיל, ריש פרק בנות כותים. מקורות - רמב"ם (פירוש המשניות נדה ד,א).

פרק שמיני

הרואה כתם

נושא הפרק: עניין הכתמים.

ובו שלושה חלקים:

1. כתם שנמצא בבשרה.
2. כתם שנמצא בחלוקה, מתי תולים, ובאיזה גודל כתם.
3. כתם שנמצא בעד שלה.

נושאים משניים

דיני כתמים

הטעם לאיסור כתמים

כתמים בזמן הזה

כתם שנמצא בבשרה

הרגשה בשעת יציאת הדם

כתם על דבר שאינו מקבל טומאה

הרגישה שיצא דם ובדקה ונמצאה טהורה

נמצא כתם במקומות שונים בגופה, ובצורות שונות

כתם בגופה האם מטמא בכלשהו

כתם שנמצא בחלוקה

ארוכה שלבשה חלוק של קצרה ולהיפך,

שתי נשים שהתעסקו בציפור

דין שתולה בכל דבר שיכולה לתלות

תליה בכתם שעל בשר

האם תולה בזמן הזה

שיעור כתם

תלייה במאכולת, פישפש וחזירים

תלייה בכגרים בדיוק, טיפי דמים למטה ולמעלה

נמצא יותר מכגרים ויש לה במה לתלותו

אינה יודעת בכמה נתעסקה

נתעסקה באדום אין תולה בו שחור

תליה באותו מין של צבע אע"פ שאינם דומים

כתם שנמצא בעד הנתון תחת הכר

יום שמצאה בו כתם אם סופרתו

דין כתם בשבעה נקיים

דיני כתמים

הקדמה: כתב **רשב"א**: "דבר תורה אין האשה מטמאה משום נדה, עד שתרגיש בבשרה בשעת יציאת דם... חכמים עשו סייג לדבר וטימאו אפילו את הכתמים כראיה, להחמיר על דברי תורה... וכתמים עצמן דרבנן... ולפיכך הקלו בספיקן. הרואה כתם צריכה להפסיק בטהרה, ומונה שבעה נקיים..."¹.

והוסיף **ראב"ד**: "אין הכתמים קובעים וסת ולא עוקרים וסת, חוץ מכתמי העד הבדוק לה שהן מטמאין בכל שהן, והרי הן כראיות לכל דבר". וכן פסק **השו"ע**².

הטעם לאיסור כתמים: **רש"י** כתב שחכמים גזרו על הכתמים להחמיר על דברי תורה, שלא להקל בנדה גמורה. **הרמב"ם** כתב שטומאת הכתמים היא בספק, שמא כתם זה מדם החדר בא, ולכן אסרוהו חכמים מדבריהם. **והר"ן** כתב שאסרו את האשה, משום דבדבר המקבל טומאה, כיון שמה שנמצא עליו הכתם טמא, גזור בה רבנן, כדי שלא יבואו לטהר הבגד³.

כתמים בזמן הזה שאיננו נוהגים דיני טהרה: יש **אומרים** שכל דיני כתמים נאמרו רק לעניין טהרות, ואינה נאסרת לבעלה⁴. אך **ראב"ד**, **רמב"ן**, ו**שאר הראשונים** פסקו שדיני כתמים נוהגים בכל זמן לאסור אשה לבעלה⁵. וכן פסק **השו"ע**⁶.

1. ולשיטת הראשונים (לעיל, פרק יוצא דופן, מ"ב א', בדין פולטת שכבת זרע) שפוסקים שצריכה להמתין כמה ימים מתשמיש אחרון או משעה שראתה דם לפני שתפסיק בטהרה ותתחיל לספור ז' נקיים, דין זה חל גם בכתמים וצריכה להמתין. כן כתבו התרומה (ס"ז צה) ועוד ראשונים, והובא להלכה ברמ"א (יו"ד קצ"א; קצ"ו,א).
2. יו"ד קצ"א; יו"ד קצ"ג. וראה עוד לעיל מה שכתבתי שם, ובהערה, סוף פרק בא סימן, נ"ג ב'. מקורות - ראב"ד (בעלי הנפש, שער הכתמים, פ"ז). רשב"א (תורת הבית ב"ז ש"ד, עמ' קפט).
3. וצריך לומר שההנחה היא שגם דם שלא בהרגשה טמא, למרות שהאשה אינה טמאה נדה. או משום שמקור מקומו טמא (ראה סד"ט ס"י קצ, ס"ק צד, ד"ה ועפ"י אמרת). או אף למ"ד מקור מקומו טהור, ראה שו"ת רעק"א (מהד"ק ס"י סב). מקורות - רש"י (נ"ט א'). רמב"ם (הל' איסורי ביאה ט"ב). ר"ן (נ"ז ב', ד"ה מודה שמואל).
4. כן כתב הרב אב"ד בעל האשכול (לפנינו באשכול מהד' אלבק ליתא), וזה לשונו: עיינתי בכל מילי דרבוואתא (שאלות, בה"ג ורי"ף) ולא אשכחתי בהון דינא דכתמים אי נהיגא האידנא או לא. ואע"ג דאשכחן דמטמא את בועלה בפ"ק דנידה, דלמא לטהרות היא. הובאו דבריו בדברי ראב"ד (חתנו, בעלי הנפש, ריש שער הכתמים), רמב"ן (נדה כ' ב'), ר"ן (נ"ח ב') ועוד. והוסיף ראב"ד: וראייתם, כי הכתמים מדרבנן הם, כמו שאמרו במשנה (נדה נ"ח ב') דם יהיה זובה בבשרה ולא הרואה כתם. וכן מעת לעת שבנדה דרבנן, וכשם שאין מעת לעת אלא לטהרות כך אין הכתמים אלא לטהרות, וכשהיא מטמאה את בועלה ועושה משכבות ומושבות הכל לטהרות, כמו שאמר רבי עקיבא (יו"ד א') במעת לעת שבנדה שמתמאה את בועלה לטהרות ועושה משכבות ומושבות - לטמא טהרות; אבל לבעלה - אין בה איסור.
5. וכתב ראב"ד (בעלי הנפש, ריש שער הכתמים): והבל הוא בידם! וכו', ועוד, שהרי אמרו בפרק הרואה כתם (נ"ח ב') לדברי אין קץ לדברי חברי אין סוף; לדברי אין קץ שאין לך אשה שטהורה לבעלה שאין כל מטה ומטה שאין עליה כמה טיפי דמים. מדקאמר שטהורה לבעלה, שמע מינה דלענין איסור בעלה קאמרין; דאי לטהרות, לימא שאין לך אשה שהיא טהורה! ואין אנו צריכין להרבות דברים על זה שכבר הוחזקו בנות ישראל שהן נוהגות איסור בכתמים, וקימא לן מנהגא מילתא היא, כדרבי זירא דאמר (נדה ס"ו א') בנות ישראל הן החמירו על עצמן שאפילו רואות טפת דם כחדל יושבות עליה שבעה נקיים. והלכה פסוקה היא זו (ברכות ל"א א'). וכן הדין בכתמים שכבר נהגו בהן איסור.
6. יו"ד ס"י קצ"א.

כתם שנמצא בבשרה

הרגשה בשעת יציאת הדם

(נ"ז ב') **משנה:** הרואה כתם על בשרה, כנגד בית התורפה (אותו מקום, דאיכא למימר דם מאותו מקום נפל לשם), טמאה. ושלא כנגד בית התורפה, טהורה.

אמר שמואל: בדקה קרקע עולם, וישבה עליה ומצאה דם עליה, טהורה; שנאמר⁷ "בְּשָׂרָהּ" - עד שתרגיש בבשרה⁸.

תא שמע: נמצאת אתה אומר ג' ספקות באשה: על בשרה, ספק טמא ספק טהור, טמא⁹. על חלוקה¹⁰, ספק טמא ספק טהור, טהור. ובמגעות ובהיסטות, הלך אחר הרוב¹¹. מאי הלך אחר הרוב? לאו אם רוב ימיה טמאין, טמאה¹², ואע"ג דלא ארגשה! (ודחי) לא! אם רוב ימיה בהרגשה חזיא, טמאה, דאימור ארגשה ולא אדעתה¹³.

קתני מיהת: על בשרה, ספק טמא ספק טהור, טמא, ואע"ג דלא הרגישה! ועוד **תנן:** הרואה כתם על בשרה כנגד בית התורפה, טמאה, ואע"ג דלא הרגישה.

אמר רב ירמיה מדפתי: מודה שמואל שהיא טמאה מדרבנן (דלמא ארגשה ולא אדעתה). רב אשי אמר: (טעמא דשמואל לאו משום הרגשה, אלא) שמואל הוא דאמר כרבי נחמיה, **דתנן:** רבי נחמיה אומר: כל דבר שאינו מקבל טומאה, אינו מקבל כתמים¹⁴.

—•••••—

7. ויקרא טו, יט.
8. בביאור מהי ההרגשה האוסרת, ראה בשיטות הראשונים בהערה.
9. הרשב"א כתב שטמאה בגלל שרגלים לדבר וחזקה שממנה בא הדם.
10. היינו חלוק הבדוק לה, שלא היה עליו דם קודם לכן. עפ"י רבינו ירוחם (נכ"ז ח"ב, רכ"ב ב').
11. אשה שלא מצאה כתם, והרי היא מחזקת עצמה בספק נדה, כגון שאין לה וסת ורגילה לראות תדיר, ונגעה או הסיטה, הלך אחר רוב ימיה; אם רוב ימיה רגילה לראות, מגעה והסיטה טמא, ואע"ג דהשתא לא ארגשה. רש"י.
12. רוב ימיה טמאין, טמאה: פירש **רש"י** שאפילו אם לא מצאה כתם, כיון שהיא מוחזקת בספק טומאה, הלך אחר הרוב, וטמאה (לענין טהרות, ולא לבעלה. מרומי שדה). **ותוספות** הקשו שלא מצינו חומרא זו בשום מקום! ופירשו דמייירי שמצאה כתם על חלוקה, ואשה שרוב ימיה טמאין אינה יכולה לתלות אפילו אם עברה בשוק של טבחים, וטמאה. וכן כתבו **רשב"א**, **מאירי**, **ותוספות רא"ש** (וכתבו דהיינו רק לטומאה וטהרה, עיי"ש).
13. כאן הגמרא דנה בדרך אגב בביאור הברייתא, ובמסקנתה מעמידה בשתי אוקימתות, והובא הדין, ושיטות הראשונים שעליו, להלן נ"ח ב', בסוף סוגית דין שתולה בכל דבר שיכולה לתלות.
14. הלכך כל הנך תיובתא לאו קושיא נינהו דשמואל לא איירי בהרגשה כלל. רש"י (ועיין להלן בשיטות הראשונים בדבריו). וביאר המאירי (ד"ה זה שביארנו שאין חוששין לכתם) את הטעם לכך שכתם מטמא רק כשנמצא על דבר המקבל טומאה, משום שלא גזרו אלא על דבר המצוי, או משום שלא גזרו אלא על דבר שנטמא מחמת הדם ותיטמא האשה אגביו. וראה עוד בהרחבה, להלן פרק תשיעי, נ"ט ב', בסוגיית דבר שאינו מקבל טומאה אינו מקבל כתמים.

שיטות הראשונים

בבשרה עד שתרגיש: למסקנה, כתבו רמב"ם, תוספות, רמב"ן, ר"ן ועוד, שכשמצאה דם בלא הרגשה, אסורה רק מדרבנן; ואם הרגישה אסורה מהתורה. וכן פסק השו"ע¹⁵. ובדעת רש"י יש שהבינו שלשמואל טמאה מהתורה אף בלא הרגשה, ובלבד שתראהו מגופה ולא שתמצאהו בבגדה¹⁶. וכן פסק למעשה מהר"ח או"ז¹⁷.

ההרגשה שמטמאה מהתורה: כתב רשב"א: "כל אשה... אינה אסורה לבעלה דבר תורה, עד שתראה או עד שתרגיש שיצא הדם לבית החיצון". וכעין זה כתבו עוד ראשונים. **והצידה לדרך** כתב שאינה טמאה, "עד שתרגיש בו שנעקר ממקומו ויצא לבית החיצון, אז היא טמאה אע"פ שלא יצא לחוץ"¹⁸. וכן פסק השו"ע¹⁹. ואילו מהר"ח אור זרוע²⁰ בשם רבו **רבי עובדיה** כתב: "עד שתרגיש בבשרה, כלומר עד שתמצא דם בבשרה, אפילו אם אינה מרגשת ביציאתו מן המקור"²¹.

—•••••—

15. יו"ד קצא. מקורות - תוספות (נ"ח א', ד"ה מודה שמואל). רמב"ם (איסורי ביאה טא). רמב"ן (הל' נדה דא).
16. כן דייקו מדבריו הסדרי טהרה (קצ' ד"ה וטרם אכלה בדיני כתמים, והלאה), הנודע ביהודה (מהדו"ק יו"ד סי' נה), ליקוטי הלכות (על אתר), ועוד (וראה עוד רש"י להלן ס"ב ב' ד"ה אמר ליה הנח; חולין נ"ה א' ד"ה חוץ מכגריס; ב"ק, ל"ח ב' ד"ה מרקם, והליקוטי הלכות דייק כן אף מהרא"ש, שהשמיט את המימרא של שמואל). אך החכמת אדם (בינת אדם, שער בית הנשים, סי' ז' אות ט), חת"ס (על אתר) וערוך השולחן (יו"ד קפג, מז-נב), הבינו **רש"י מסכים לשאר ראשונים** הנ"ל.
17. כן כתב בשם רבו, רבי עובדיה. אלא שכך הם ביארו את הדרשה "עד שתרגיש בבשרה", ובזה הם חולקים על רש"י, שפסק כן בגלל שסבר שדרשה זו אינה להלכה. וראה דבריהם בהערה בסמוך. וראה הערה לעיל, נ"ג ב', סוגית כתמים אם צריכים הפסק טהרה, חקירת שו"ת מהר"ם מלובלין, האם מה שאין אשה טמאה בלא הרגשה, היא גזירת הכתוב, או הוא מטעם דכשאינה מרגשת איכא לספוקי שאין הדם ממנה (וההרגשה היא גמור שהדם ממנה). עיי"ש.
18. מקורות - רשב"א (תורת הבית הקצר זג, עמ' קעז). וכלשונו כתב המאירי (ט' א'). צידה לדרך (מ"ג פ"א כ"ה, תלמיד רבי יהודה בן הרא"ש). רמב"ן (הל' נדה ריש פ"ד): "אין האשה מתטמאת מן התורה עד שתרגיש בשעה שהדם יוצא בבשרה". תוספות ר"ד (נ"ז ב'): "עד שתרגיש בבשרה. פירוש, דוקא אם הרגישה וידעה שיצא הדם מבשרה, אז היא טמאה, אבל אם לא הרגישה שיצא מבשרה, כגון זה שנמצא הדם בקרקע, טהורה היא". ספר החינוך (מצוה דז). רבינו ירוחם (נכ"ו ח"ב). רמב"ם (הל' איסורי ביאה טא).
19. יו"ד קפגא. השו"ע כתב שאם יצא דם ממקורה טמאה, "והוא שתרגיש ביציאתו". והאחרונים האריכו בדבר. וז"ל הפתחי תשובה (יו"ד קפגא): "ודע דשלושה מיני הרגשות יש, לענין שתהא טמאה מדאורייתא - א. שנזדעזע גופה (כמ"ש הרמב"ם הל' איסורי ביאה ה"ז). ב. שנפתח מקורה (כמבואר בס' קפח, ובס' קצא). ג. והשלישית נמצא בשו"ת האחרונים ז"ל, כשמרגשת שדבר לח זה ממנה בפנים. ועיין בזה בתשובת נודע ביהודה (חלק יו"ד סי' נה) ובספר חוות דעת (סי' קצ' ס"ק א) (אמנם בתשובות חתם סופר חולק על זה בכמה תשובות וכו', והאריך לבאר דזיבת דבר לח לאו הרגשה הוא. וכתב שם שכן הוא מורה ובה הלכה למעשה וכן קיבל ממוורי הגאון מוהר"ר נתן אדלער ז"ל)".
20. וז"ל מהר"ח או"ז (שו"ת סוס"י קיב): ואיני מבין כל הבודקת ומצאה טמא בעלה בחטאת וכמה ענינים שאפילו אם אינה מרגשת נעשית נדה ודאית. ובהיותי בנאוישטט דברתי בזה עם מורי הרבי עובדיה והשיב לי שפירש עד שתרגיש בבשרה, כלומר עד שתמצא דם בבשרה אפילו אם אינה מרגשת ביציאתו, כגון דם הנמצא בפרוזדור שחייבים עליו ביאת מקדש, אע"פ שלא הרגישה בו ביציאתו מן המקור. ואם כן, אז אם הוחזקה צריכה בדיקה. הנראה בעיני כתבתי בסיעתא דשמיא. ומכל מקום איני רוצה שיסמכו עלי, עד שיראו כתבי זה לרבות.
21. **ואם ראתה מראה שהוא בודאי מגופה מהמקור, בלא הרגשה,** (לא בבדיקת עד הבדוק) כגון שקינחה עצמה ומצאה מראה בשיעור של פחות מכגריס, נחלקו אחרונים, ראה כרתי ופלתי (תפארת ישראל קפגא ס"ק א), טהרת הבית (ח"א סי' אה; ובסופו טה"ב המקוצר א), ושיעורי שבט הלוי (קצא, ס"ק א, ד"ה והנפ"מ; ובסוף הספר, סיכום

כתם על דבר שאינו מקבל טומאה: ראב"ד פסק דלא כרבי נחמיה. אך שאר הראשונים פסקו כרבי נחמיה, שחכמים לא גזרו על כתם שנמצא על דבר שאינו מקבל טומאה. וכן פסק השו"ע.²²

הרגישה שיצא דם ובדקה ונמצאה טהורה: דייק תרומת הדשן מהגמרא, שאם הרגישה ובדקה מיד ולא מצאה דם, הרי זו טמאה.²³ והשו"ע²⁴ כתב דבריו בשם יש מי שאומר, ושם מצאה מראה טהור, טהורה.²⁵

שולחן ערוך

(יו"ד, הלכות נדה, סימן קפג)

א. אשה שיצא דם ממקורה, בין באנס בין ברצון, טמאה, והוא שתרגיש ביציאתו. ומיהו, משתרגיש בו שנגעק ממקומו ויצא, טמאה אף על פי שלא יצא לחוץ, ואפלו לא ראתה אלא טפת דם כחרדל, יושבת עליו שבעה נקיים. הגה: כאשר יתבאר משפטן לקמן סימן קצ"ו. ואין חלוק בין פנויה לנשואה לענין אסור נדה (ריב"ש סימן תכ"ה מביאו בית יוסף), כי כל הבא על הנדה חייב כרת.

(יו"ד, הלכות נדה, סימן קצ)

א. דבר תורה אין האשה מטמאה ולא אסורה לבעלה עד שתרגיש שיצא דם מבטורה, וחכמים גזרו על כתם שנמצא בגופה או בגדיה, שהיא טמאה, ואסורה לבעלה אפלו לא הרגישה, ואפלו בדקה עצמה ומצאה טהורה. וצריכה הפסק טהרה, שתבדק עצמה ותמצא טהורה, ואחר כך תמנה שבעה נקיים מיום המציאה (כאלו ראתה ודאי, וכמו שיתבאר לקמן סימן קצ"ו). ואם הרגישה שנגפתח מקורה להוציא דם ובדקה אחר כך ולא מצאה כלום, יש מי שאומר שהיא טמאה.

י. כתם שנמצא על דבר שאינו מקבל טמאה, לא גזרו עליו. כיצד? בדקה קרקע עולם או בית הפסא שאינו מקבל טמאה, (מרדכי ה"ג בשם סמ"ג וסמ"ק) או כל דבר שאינו מקבל טמאה, וישבה עליו ומצאה בו כתם... טהורה.

ההלכות, סי' קצא, טו).

22. יו"ד קצ"י. ראה בהרחבה להלן, פרק תשיעי, סי' ב', בסוגיית דבר שאינו מקבל טומאה אינו מקבל כתמים, ובמקורות. ועיי"ש בדיון כתם על דבר המקבל טומאה רק מדברבן.

23. וטעמו, דודאי יצא טיפת דם כחרדל ונתקנח או נימוק. ודיוקו, מכך שהגמרא הזכירה קרבן אצל אשה שהרגישה, ומשמע שהרגשה אוסרת מדאורייתא, ויש להשוותה למה שאמרה הגמרא (ט"ז א') למאן דאמר וסתות דאורייתא, שאשה שיש לה וסת והגיע שעת וסתה ולא בדקה ולבסוף בדקה, שטמאה אפילו כשלא מצאה דם.

24. יו"ד קצא. מקורות - תרומת הדשן (שו"ת סי' רמו).

25. יו"ד קפחא. וכפי שביאר תרומת הדשן (סי' רמו) שתולים שהמראה הטהור הוא שגרם להרגשה, אלא שסיים התרומת הדשן: "אמנם ירא אנכי להקל... מפני הטועים שאינם יודעים להפליא בין דם". והשו"ע לא קיבל חומרתו.

נמצא כתם במקומות שונים בגופה ובצורות שונות

(נ"ז ב') **משנה:** הרואה כתם על בשרה, כנגד בית התורפה (אותו מקום, דאיכא למימר דם מאותו מקום נפל לשם), טמאה. ושלא כנגד בית התורפה, טהורה.

(המשך **משנה**): (כיצד? נמצא²⁶ הכתם) על עקבה ועל ראש גודלה (של רגל²⁷), טמאה. על שוקה²⁸ ועל פרסותיה (כפות הרגלים) מבפנים (בצדן הפנימי, בין שתי הרגלים), טמאה (שיכול ליפול דם מאותו מקום לכל אלו). מבחוץ, טהורה. ועל הצדדין (לפניה מעל כף הרגל, ולאחריה מעל העקב) מכאן ומכאן, טהורה.

(נ"ח א') (שנינו במשנה: נמצא כתם) על עקבה ועל ראש גודלה, טמאה. (ומקשה) בשלמא עקבה, עביד דנגע באותו מקום. אלא ראש גודלה, מאי טעמא?

וכי תימא זימנין דנגע בעקבה, ומי מחזקינן טומאה ממקום למקום? **והתניא:** (אם נמצא דם כנגד בית התורפה) היתה לה מכה בצוארה, שתוכל לתלות (שפעמים שמטה את צוארה לפניה ונופל דם המכה על תחתית חלוקה), תולה. על כתפה, שאינה יכולה לתלות (שאינן דם בא מכתפה ונופל לפניה), אינה תולה. ואין אומרים שמא בידה נטלתו (ממכה שבכתפה), והביאתו לשם!

אלא שאני ראש גודלה דבהדי דפסעה עביד דמתרמי (תחת אותו מקום, ודם נוטף עליו).

(ומקשה) ולא מחזקינן טומאה ממקום למקום? **והתניא:** נמצאת על קשרי אצבעותיה (היינו גב היד), טמאה; מפני שידיים עסקניות הן. מאי טעמא? לאו משום דאמרין בדקה בחד ידא ונגעה באידך ידא? (ודחי) לא! שאני ידה דכולה עבידא דנגעה.

(שנינו במשנה: נמצא כתם) על שוקה ועל פרסותיה מבפנים (טמאה). (ומברר) מבפנים עד היכא (קרוי פנים ולא אמרין צדדין ניהו)? אמרי דבי רבי ינאי: עד מקום חבק²⁹.

איבעיא להו: מקום חבק (עצמו) כלפנים או כלחוץ? תא שמע, **דתני** רב קטינא: עד מקום חבק. וחבק עצמו, כלפנים. רב חייא בריה דרב אויא **מתני** לה בהדיא, אמרי דבי רבי ינאי: עד מקום חבק. וחבק עצמו, כלפנים.

בעי רבי ירמיה: כשיר (דם שצורתו כרצועה בעיגול כצמיד), מהו (מי מספקין בדם נידה או

—•••••—

26. המאירי גרס את המילים: "כיצד נמצא", בגוף לשון המשנה.

27. וכל שכן על שאר הרגל. רשב"א (תורת הבית הקצר ב"ז ש"ד, עמ' רצד). והובא בב"י (יו"ד קצ"א) ונפסק ברמ"א.

28. והוא הדין לירכה. והכי מוכח בגמרא, דאמרין לרוחב ירכה מהו, אלמא אף בירך טמאה. ר"ן.

29. המקומות הנדבקות זו בזו בעת שתעמוד ותדביק רגל לרגל ושוק לשוק. רמב"ם (איסורי ביאה טח, וטור סי' קצ"א). וראה להלן בהרחבה בשיטות הראשונים.

לא)? כשורה³⁰, מהו? טיפין טיפין, מהו? לרוחב ירכה (שאינ דרך הדם ליפול לרוחב), מהו?

תא שמע: על בשרה, ספק טמא ספק טהור, טמא. על בשרה, מאי לאו כי האי גוונא? (ודחי) לא! דלמא דעביד כרצועה (לאורך הירך, דהיינו אורחיה כשנופל ושותת נעשה כרצועה).

ההיא איתתא דאשתכח לה דמא במשתיתא (שהיתה מסדרת חוטי השתי, והולכת ושבה). אתאי לקמיה דרבי ינאי. אמר לה: תיזיל ותיתי (כדרך שעשתה עד עכשיו שהלכה ושבה³¹).

(ומקשה) **והתניא:** אין שונין בטהרות³²!

(ומתרץ) כי אמרינן אין שונין, לקולא; אבל לחומרא, שונין³³.

שיטות הראשונים

נמצאת על קשרי אצבעותיה, טמאה: כתב רשב"א בשם רבנו, שטמאה רק אם בדקה עצמה ולא נטלה ידיה אחר כך. אבל אם לא בדקה, לא חוששים שבא דם זה מהמקור. אך המאירי אסר אף בסתמא, שהידיים עסקניות הן. **ורמב"ם, רמב"ן, וראשונים** נוספים, וכן **השו"ע**³⁴, כתבו דין זה בפשיטות ולא חילקו.

מבפנים עד היכא, עד מקום חבק: רש"י פירש שהחבק הוא המקום שבו הגידין חובקים הירך והשוק. **והערוך** פירש שני פירושים: האחד, שהיו להם לולאות למנעלים, והמקום בו הלולאות חובקות את הרגל נקרא חבק. השני, מקום בו הירך חובקת את השוק כשמקפלים את הרגל. **ורמב"ם, רמב"ן, מאירי, ועוד,** פירשו שזהו המקום בו הרגליים נוגעות אחת בשנייה

30. מדברי רש"י, רשב"ם (הו"ד בראשונים), רשב"א (בחדושי, ובתורת הבית ז, ד, עמ' ריט) וראשונים נוספים עולה, שבגמרא היו שתי גרסאות נפרדות. גירסה אחת: כשורה מהו. וגירסה שנייה: כשיר מהו. ולא היה כתוב לפנייהם כלפנינו, את שתי השאלות באותה גירסה. אך מדברי ראב"ד (בעלי הנפש, שער הכתמים, גיט), רא"ש (סי' ב), מאירי, וראשונים נוספים, נראה שגרסו כגרסתנו.

וביאר הרשב"א: "כשורה - טיפין עשויין כשורה, וטיפין טיפין - שאינן מסודרין כשורה. דאי לא תימא הכי, כשורה היינו רצועה. ורשב"ם ז"ל פירש, כשורה - שורות הרבה. וכרצועה - שורה אחת. וטיפין טיפין - בין עשויין כשורה בין עשויין כשיר בין עשויין שלא בסדור. ובספרים שלנו אין כתוב בהן כשורה, אלא כשיר מהו לרחב ירכה מהו טיפין טיפין מהו. ולפי גרסת אלו הספרים, דעביד כרצועה היינו כשורה". והראב"ד פירש כשורה: "כעין שני גריסין".

31. אי מתרמי שהטווי המוסך בא בין רגליה כנגד אותו מקום, טמאה. רש"י.

32. גבי מתעטף בטליתו וטהרות וטומאות בצדו, בפ"ק (לעיל דף ה' ב'), ספק נגע ספק לא נגע טהור ואם אי אפשר אא"כ נגע, טמא. רבן שמעון בן גמליאל אומר: אע"פ דלא אפשר לא מטמין ליה, אלא אומרים לו שנה ואי לא נגע מטהרין ליה. אמרו לו: אין שונין בטהרות, דאף על גב דהשתא לא מיתרמי, דלמא מעיקרא לא הוה הכי. רש"י.

33. כי אמרינן אין שונין לקולא, כגון בההיא דאי אפשר לו אלא אם כן נגע, וטמא, ואנן ניקו ונימא ליה שנה להקל. אבל הכא חומרא הוא, דמסתמא טהורה, דהא לא על בשרה ולא על חלוקה אשתכח, והאי דאמר תיזיל ותיתי ואי מתרמי מטמין לה, חומרא היא. רש"י.

34. יו"ד קצ"א. מקורות - רשב"א (והו"ד ברבינו ירוחם). רבינו ירוחם (תולדות אדם וחוה, נתיב כו, ח"ב). מאירי (נ"ז ב', ד"ה זהו). רמב"ם (איסורי ביאה ט, ח). והמגיד משנה כתב שמסתיתו ניתן להבין שמחמיר אף בסתמא. רמב"ן (הל' נדה ד, ז).

כשמצמידים אותן.³⁵ וכן פסק השו"ע.³⁶

כשיר, כשורה, טיפין טיפין, ולרוחב ירכה: רמב"ם, ראב"ד, רשב"א ורוב הראשונים פסקו לחומרא בכל הני.³⁷ וכן פסק השו"ע.³⁸ **ויש ראשונים** שהקלו, דספיקא דרבנן היא.³⁹

טיפין טיפין: רבי ירמיה הסתפק בטיפין טיפין, והסכימו הפוסקים שספקו הוכרע לחומרא. ואילו בשלהי פירקין (נ"ט א') **תניא:** כתם ארוך, מצטרף; טיפין טיפין, לא מצטרף (לשיעור כתם, ולקולא). ודנו הראשונים ביחס בין הדברים:

דעת **הרמב"ם** שטיפין הן אפילו פחותים מכגריס. וסובר **הרמב"ם** שכתם בגופה מטמא בכל שהוא.⁴⁰ ועל כרחך ברייתא דטיפין אין מצטרפין, כשהם על חלוקה. ובהכרח, ספקו של רבי ירמיה אינו לעניין צירוף כגריס ועוד (שכן גם כלשהו מטמא), אלא האם צורת פיזור מוכחת עליהן שאינן מגופה (וכשאר שאלות רבי ירמיה, שאינן קשורות לשיעור הכתם, אלא לצורה ולמקום בו נמצאים. ונפסק לחומרא).

דעת **ראב"ד, תוספות, רא"ה, ור"ן**, שטיפין הם פחותים מכגריס. וגם בבשרה (כמו בחלוקה) אין כתם אחד פחות מכגריס מטמא. וספקו של רבי ירמיה, לעניין צירוף טיפין (ונפסק לחומרא, שאפילו טיפין קטנים מצטרפים). וברייתא דטיפין אין מצטרפין, בחלוקה.

ודעת **רבינו יונה ורשב"א** דהכא בטיפין גדולים כגריס ועוד. דגם בבשרה אין פחות מכגריס מטמא (**הראב"ד**). וסובר שאין טיפין קטנים מצטרפין, בין בחלוקה בין בבשרה. וספקו של רבי ירמיה, האם צורת פיזור מוכחת עליהן. ומכל מקום הסכים **רשב"א** למעשה שיש להחמיר כדעת **ראב"ד**.⁴¹

—*—

35. וביאר המאירי: שכשהוא שואל מבפנים עד היכא, לא שאל על **אורך** הירך והשוק, שזה פשוט הוא שכל ממקום תורפה עד פרסות הרגל בדיון זה! אלא מפני שהשוק עגול ואינו מתדבק זה בזה על פני כל הרוחב, והירכיים שוטחות ומתדבקות זו בזו על פני כל הרוחב, שאל בשוקיים עד היכן נידון כלפנים ממקום הרוחב.

36. יו"ד קצ"א. מקורות - ערוך (ערך חבק. הו"ד בתוספות, נ"ח א', ד"ה מקום חבק). אור זרוע (הל' נדה, ס' שטמ). רא"ש (ס' א). רמב"ם (איסורי ביאה טו, ח). רמב"ן (הל' נדה ד, ז).

37. שכן משמע מהברייתא שהביא התרצן בגמרא, על בשרה - ספק טמא ספק טהור - טמא. ואמרין, לאתויי מאי? לאו לאתויי כל הני. וכיון דאתינן למיפשטה לאסור מהא מתניתא, אע"ג דדחינן ואמרין לא, דלמא דעביד כרצוה, דיחויא הוא ולא סמכינן עלה. ועוד, דבדילמא דחינן ליה.

38. יו"ד קצ"ט. מקורות - רשב"א (תורת הבית ז, ד, עמ' ר"ט). וכן דעת ראב"ד (בעלי הנפש, שער הכתמים, ג"ט), רמב"ם (איסורי ביאה טו, ט), רא"ש (ס' ב) ועוד.

39. כן כתבו ראב"ד ורא"ש בשם יש מי שאומר. וכן נראה שסובר רא"ז, שהשמיט דינים אלו מפסקיו שנכתבו על סדר הגמרא.

40. ממה שאמרו פרק הרואה כתם, נ"ז ב', הרואה כתם על בשרה, ספק טמא ספק טהור, טמא. על חלוקה ספק טמא ספק טהור, וסובר הרמב"ם דכל פחות מכשיעור, ספק הוא אם הוא דם מאכולת אם לאו, וכבר אמרו שספק בבשרה, טמא. מגיד משנה (הל' איסורי ביאה, טו, ו). וכתב הגהות מיימוניות שרבינו שמחה כתב כהרמב"ם, שאפילו פחות מכעין חרדל טמאה, שכל הגוף כבדוק הוא אצל דם מאכולת.

41. וזה לשונו: ולפי מה שפירשנו, לעניין צירוף אין הפרש בין בשרה לבגדיה, וכאן טיפין קטנים אין מצטרפין; וגדולים - אם יש באחד מהן כגריס ועוד - טמאה. ומכל מקום לראשונים שומעין להחמיר, ועל בשרה אפילו טיפין קטנים - מצטרפין (לשיעור, לטמאה). רשב"א (תורת הבית ז, ד, עמ' רכ-רכב, ושם כתב כן בשם מורי

והשו"ע, לעניין שיעור הכתם המטמא בבשרה⁴², סתם להקל **כראב"ד ורשב"א** (דבעינן שיעור כגריס ועוד), ובשם יש אומרים כתב **כרמב"ם**. ולעניין צירוף טיפין קטנים⁴³, סתם להקל **כרשב"א**, ובשם יש אומרים כתב **כראב"ד**. ולעניין האם צורת פיזור הטיפין מוכחת, פסק⁴⁴ להחמיר⁴⁵.

שולחן ערוך

(יו"ד, הלכות נדה, סימן קצ)

- ו. הא דבעינן שיעורא, בין בכתם הנמצא על חלוקה בין בכתם הנמצא על בשרה. ויש אומרים שלא אמרו אלא בכתם הנמצא על חלוקה, אבל כתם הנמצא על בשרה בלבד, במקומות שחוששין להם, אין לו שיעור.
- ח. אם אין בכתם במקום אחד כגריס ועוד, אף על פי שיש שם טפין הרבה סמוכין זה לזה עד שאם נצרכם יש בהם יותר מכגריס, טהורה, שאנו תולין כל טפה וטפה בכנה עד שיהא בו כגריס ועוד במקום אחד. ויש אומרים דהני מלי קשנמצאו על חלוקה, אבל אם נמצאו על בשרה, מצטרפין לכגריס ועוד.
- ט. כתם הנמצא על בשרה, שהוא ארץ כרצועה או עגל, או שהיו טפין טפין, או שהיה ארץ הכתם על רחב ירכה, או שהיה נראה כאלו הוא מפתה למעלה, הואיל והוא כנגד בית תרפה (פי', גנאי הוא והוא כנוי לערוה), טמאה, ואין אומרים אלו נטף מן הגוף לא היה כזה.
- יא. לא בכל מקום שימצא שם כתם טמאה, אלא במקום שאפשר שבא שם מן המקור. כיצד? נמצא על עקבה, טמאה. וכן אם נמצא על כל ארץ שוקה ופרסותיה מבפנים, והם המקומות הנדבקים זה בזה בעת שתעמיד ותדבק רגל ברגל ושוק בשוק, וכן אם נמצא על ראש גודל רגליה וכל שכן על רגליה ממש (בית יוסף בשם רשב"א), וכן אם נמצא על ידיה, אפלו על קשרי אצבעותיה, שהידיים עסקניות הן ושמה נגעו באותו מקום. אבל אם נמצא על שוקיה ועל פרסותיה מצד חוץ, או אפלו מהצדדין, ואין צריך לומר למעלה מאותו מקום, טהורה...

הרב. ובמשמרת הבית). רא"ה (בדק הבית), רמב"ם (איסורי ביאה טו; איסורי ביאה טז), ראב"ד (השגות, ובעלי הנפש שער הכתמים, גיט). תוספות (נ"ח א', ד"ה כשורה, והובאו דבריהם בתורת הבית).

42. יו"ד קצו.

43. יו"ד קצח.

44. יו"ד קצט. וכביאור הרמב"ם את הבעיא.

45. וראה בכל זה ש"ך (ס"ק יד).

וכו? תלמוד לומר: "יִהְיֶה לָהּ", אינה סופרת אלא יומה.

ואמרין, דהני אחד עשר יום שבין נדה לנדה, לרבי עקיבא קראי נינהו (למדים הלכה זו מפסוקים, כמבואר לעיל בברייתא), לרבי אלעזר בן עזריה הלכתא (הלכה למשה מסיני).

תנא דבי אליהו: כל השונה הלכות בכל יום, מובטח לו שהוא בן העולם הבא; שנאמר³⁶³ "הֲלִיכּוֹת עוֹלָם לוֹ" - אל תקרי הליכות, אלא הלכות³⁶⁴.

שיטות הראשונים

מקור דין אחד עשר יום שבין נדה לנדה: פסקו רי"ף ורמב"ם כרבי אלעזר בן עזריה, וכתב **הרמב"ם:** "וְכֵן כָּל דָּם שֶׁתִּרְאָה בְּתוֹךְ הַיָּמִים שֶׁבֵּין וְסֵת נִדָּה וְסֵת נִדָּה - הֵרִי הוּא דָם זֵיבָה. וְהִלְכָה לְמִשְׁה מְסִינִי שָׁאִין בֵּין זְמַן נִדָּה לְזְמַן נִדָּה אֶלָּא אֶחָד עָשָׂר יוֹם בְּלִבָּד"³⁶⁵.

כל השונה הלכות בכל יום, מובטח לו שהוא בן העוה"ב: כתב **המאירי:** "רָצָה לומר, שְׁאַחַר שִׁשְׁנָה הַסּוּגִיָּא דֶּרֶךְ מַחְקֵר וּמִשְׁאָ וּמִתֵּן, מַעֲלָה בִּידּוֹ הָרְאוּי לְבַרּוּר דֶּרֶךְ פֶּסֶק, וְקוֹבְעֵן לְעֶצְמוֹ הִלְכוֹת הַלְכוֹת, מִבְּטָח לוֹ שֶׁהוּא בֶּן הָעוֹלָם הַבָּא; שֶׁעַל יְדֵי כֵךְ מִתְיַשֵּׁר בְּהוֹרָאָה יָפָה יָפָה, וְנִמְצָא מְזַכֶּה אֶת הַבְּרִיּוֹת בְּהוֹרָאוֹתָיו, וְאַיִנוּ מְכַשִּׁילֵן כְּשֶׁאֵר הַתְּלַמִּידִים שָׁאִין נוֹהֲגִין כֵּן."

הדרן עלך תינוקת וסליקא לה מסכת נידה

363. חבוק ג.

364. כתב בתוספות הרא"ש: אידי דאירי לעיל בהלכות י"א (יום) שהיא הלכה למשה מסיני, קא מייתי לה הכא, כדפירש רש"י, הלכות, משנה וברייתא והלכה למשה מסיני. ומיהו, לא שייכא כל כך הכא טפי מבשאר דוכתי דלא מייתי לה אגב גררא זו! אלא משום דניחא ליה לסיים בדבר טוב, כדאמרין באין עומדין (ברכות ל"א א'), שכן מצינו בנביאים הראשונים שסיימו (דבריהם) בדברי שבח ותחנונים.

365. מקורות - רי"ף (שבועות, ג ב בדפיו). רמב"ם (הל' איסורי ביאה ו,ג).

נ ס פ ח

בדיני הרחקות

דיני הרחקות

שחוק וקלות ראש והתקשטות בימי נדתה
 דיבור האסור עם אשתו נדה
 בגדים מיוחדים לימי נידותה
 הוחזקה נדה בשכינותיה
 ייחוד עם אשתו נדה
 לא שנו אלא שלא בעל, אבל בעל אשתו ישנה עמו
 הסתכלות באשתו נדה
 הסתכלות במקומות מכוסים באשתו נדה
 חיבוק ונישוק ודין מגע באשתו נדה
 איסור קורבה לאשתו נדה
 מגע בעלמא באשתו נדה
 שינה במיטה אחת בבגדים
 שתיה משיווי כוס ששתתה
 שתיה מכוס שלה, שלא בפניה
 שתיית האשה מכוס ששתה בעלה
 אכילה משיירי מאכלה
 אכילה עם אשתו נדה על שולחן אחד
 איסור אכילה כשנמצאים בניו ובני ביתו
 לאכול עם אשת איש בקערה אחת
 הרחקות בימי ליבון
 הרחקות אצל אשה שספרה שבעה נקיים אך עוד לא טבלה
 מלאכות שנדה עושה לבעלה
 איסור מזיגת הכוס, אשה לבעלה
 באיזה משקה נאמר איסור מזיגת הכוס, ומתי
 איסור מזיגת ושיגור כוס, מהבעל לאשה
 הושטה מיד ליד
 זריקה מיד ליד
 הצעת המיטה
 הרחצת פניו ידיו ורגליו
 רחצה במים צוננים
 ישיבה ושכיבה על מיטת אשתו
 ישיבה משותפת על ספסל
 מלאכות שנדה עושה לבעלה החולה

שחוק וקלות ראש והתקשטות בימי נדתה

גרסינן במסכת שבת (פרק במה אשה, ס"ד ב'):

תניא: "וְהִדְּוָה בְּנִדְתָּהּ"¹ - זקנים הראשונים אמרו: שלא תכחול (בעיניה) ולא תפקוס (שרק על פניה) ולא תתקשט בבגדי צבעונין. עד שבא רבי עקיבא ולימד: אם כן אתה מגנה על בעלה, ונמצא בעלה מגרשה וכו'.

שנינו במסכת אבות דרבי נתן (ריש פרק ב):

איזהו סייג שעשתה תורה לדבריה? הרי הוא אומר:² "וְאֵל אִשָּׁה בְּנִדְתָּ טְמֵאָתָה לֹא תִקְרַב (לְגִלּוֹת עִרְוָתָה)", יכול יחבקנה וינשקנה, וידבר עמה דברים בטלים, וישן עמה בבגדיה על המיטה? תלמוד לומר: "לֹא תִקְרַב".

יכול תרחץ פניה ותכחול את עיניה? תלמוד לומר:³ "וְהִדְּוָה בְּנִדְתָּהּ" - כל ימים שבנדתה תהיה בנדוי. מכאן אמרו: כל המנולת עצמה בימי נדתה, רוח חכמים נוחה הימנה. וכל המקשטת עצמה בימי נדתה, אין רוח חכמים נוחה הימנה.

שיטות הראשונים

דיבור האסור עם אשתו נדה: ביארו הראשונים, דברים בטלים, היינו דברי הרגל. וכן פסק השו"ע⁴, שלא ישחוק ולא יקל ראש עמה.

התקשטות בימי נדות: כתב אור זרוע שראה כתוב בפסקי הלכות נדה (לרש"י) שהנדה, היולדת והמפלת, אסורות לקשט ולהתנאות לפני בעליהן. וכתב דליתא! דתניא 'והדוה בנדתה', זקנים הראשונים אמרו וכו', הרי לך שרבי עקיבא מתיר להתקשט ולהתנאות, וקיי"ל כרבי עקיבא (דקאי רב כוותיה במסכת שבת). וכן פסקו רמב"ם ושאר הראשונים. וכתב הטור: "בקושי התירו לה להתקשט בימי נדותה, אלא כדי שלא תתגנה על בעלה". וכן פסק השו"ע⁵.

1. ויקרא טו, לג.

2. ויקרא יח, יט.

3. ויקרא טו, לג.

4. יו"ד קצה, א. מקורות - ראב"ד (ריש שער הפרישה, ד"ה אומר). רמב"ן (הל' נדה, חג). רשב"א (תוה"ב, ב"ז, ריש שער ב).

5. יו"ד קצה, ט. וכתב בביאור הגר"א (ס"ק יג), מקורו מאבות דרבי נתן הנ"ל, דמשמע דאף לרבי עקיבא, מדקאמר אין רוח חכמים וכו' (וביאר בשלמת אליהו, מדלא קאמר אסור, אלא אין רוח חכמים, משמע דמדינא מותר, כרבי עקיבא, אלא שאין רוח חכמים נוחה הימנה). אמנם צ"ב, שכן מהגמרא בשבת משמע שלרבי עקיבא מותרת אף לכתחילה לכחול ולפקוס, שלא תתגנה על בעלה. וכלשון הרמב"ם ואור זרוע. מקורות - פסקי הלכות נדה (הל' נדה לרש"י. ספר האורה ח"ב, סי' א, עמ' 466). רמב"ם (איסורי ביאה יא, יט). אור זרוע (הל' נדה, סי' שס).

שולחן ערוך

(יו"ד, הלכות נדה, סימן קצה)

א. חֵיב אָדָם לְפָרֵשׁ מֵאִשְׁתּוֹ בְּיָמֵי טְמֵאָתָהּ... וְלֹא יִשְׁחַק וְלֹא יִקַּל רֹאשׁ עִמָּה (אִפְלוּ בְּדַבָּרִים) (טור ובית יוסף בשם רש"א מאבות דר"ן) שָׁמָּה יִרְגֵּל לַעֲבֹרָה; אֲבָל מִתֵּר לְהִתְיַחֵד עִמָּה, דְּכִיּוֹן שָׁבָא עָלֶיהָ פְּעַם אַחַת תּוֹ לֹא תִקְיֶיף יִצְרִיהָ (ל' ע"מ).
ט. בְּקִשְׁי הַתִּירוֹ לָהּ לְהִתְקַשֵּׁט בְּיָמֵי נִדְתָּהּ, אֲלֵא כִּדִּי שְׁלֹא תִתְגַּנֶּה עַל בַּעְלָהּ.

בגדים מיוחדים לימי נידותה

גרסיןן במסכת קידושין (פרק עשרה יוחסין, פ' א'):

אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: מלקין על החזקות, סוקלין ושורפין על החזקות, ואין שורפין תרומה על החזקות.
(ומבאר) מלקין על החזקות, כרב יהודה, דאמר רב יהודה: הוחזקה נדה בשכינותיה, בעלה לוקה עליה משום נדה.

שיטות הראשונים

הוחזקה נדה בשכינותיה: רש"י פירש שראוה לובשת בגדי נדות. וכן פסק השו"ע⁶, שראוי שתיוחד לה בגדים לימי נידותה.

שולחן ערוך

(יו"ד, הלכות נדה, סימן קצה)

ח. רָאוּי לָהּ שֶׁתִּיחַד לָהּ בְּגָדִים לְיָמֵי נִדְוֹתָהּ, כִּדִּי שִׁיחִיו שְׁנֵיהֶם זֻכָּרִים תִּמְיֵד שֶׁהִיא נִדָּה.

ייחוד עם אשתו נדה

גרסיןן במסכת כתובות (פרק קמא, ד' א'):

תניא: ...וכן מי שפירסה אשתו נדה, הוא ישן בין האנשים, והיא ישנה בין הנשים.
דרש רב יוסף בריה דרבא משמיה דרבא: לא שנו (דאין נאמנין להתייחד) אלא שלא בעל (דתקיף ליה יצריה). אבל בעל, אשתו ישנה עמו (דכיון דנדה חמורה, בעל מהימן עלה, דלא אתי לזלזולי באיסור כרת).

—•••••—

6. יו"ד קצה, ח. מקורות - רש"י (כתובות ע"ב א', קידושין פ' א', ד"ה הוחזקה).

גרסין **במסכת סנהדרין** (פרק אחד דיני ממונות, ל"א):

"סוּגָה בְּשׁוֹשְׁנִים"⁷ שאפילו כסוגה של שושנים, לא יפרצו בהן פרצות.⁸ והיינו דאמר ליה ההוא מינא לרב כהנא: אמריתו נדה שרי לייחודי בהדי גברא, אפשר אש בנעורת ואינה מהבהבת? אמר ליה: התורה העידה עלינו סוגה בשושנים, שאפילו כסוגה בשושנים, לא יפרצו בהן פרצות. ריש לקיש אמר: מהכא "כְּפָלַח הָרְמוֹן רִקְתָּהּ"⁹ - אפילו ריקנין שבך מלאין מצוות כרמון. רבי זירא אמר: מהכא "וַיִּרַח אֶת רִיחַ בְּגָדָיו"¹⁰ - אל תיקרי בגדיו, אלא בוגדיו.¹¹

גרסין **במסכת עירובין** (פרק הדר, ס"ג ב):

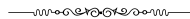
אמר רב ברונא אמר רב: כל הישן בקילעא שאיש ואשתו שרויין בה, עליו הכתוב ואומר¹²: "נָשִׁי עָמִי תִגְרָשׁוֹן מִבֵּית תַּעֲנֶגְהָ". ואמר רב יוסף: אפילו באשתו נדה. רבא אמר: אם אשתו נדה היא, תבא עליו ברכה. (ודחי) ולא היא! דעד האידנא מאן נטריה?

גרסין **במסכת סוטה** (פרק קמא, ז' א):

תניא: "וְהָבִיָּא הָאִישׁ אֶת אִשְׁתּוֹ אֶל הַפֶּה"¹³ - מן התורה האיש מביא את אשתו, אבל אמרו חכמים: מוסרין לו שני תלמידי חכמים, שמא יבוא עליה בדרך. רבי יוסי אומר: בעלה נאמן עליה מקל וחומר, ומה נדה שהיא בכרת, בעלה נאמן עליה, סוטה שהיא בלאו, לא כל שכן? אמרו לו: לא! אם אמרת בנדה, שכן יש לה היתר (לכשתטהר, לפיכך אין יצרו תוקפן, שמובטח הוא לאחר זמן); תאמר בסוטה שאין לה היתר (אם תמצא טמאה, ולפיכך לבו רודף אחריה)? ואומר¹⁴ "מִים גְּנוּבִים יִמְתְּקוּ" וגו'.

שיטות הראשונים

לא שנו אלא שלא בעל, אבל בעל אשתו ישנה עמו: פירש **אור זרוע** אפילו בעל מעולם (ולאו דווקא אשה ז). וכתב **שיש מפרשים** לא שנו אלא שלא בעל, פירוש את זאת האשה (אפילו בעל

7. שיר השירים ז, ג.

8. גדורה בשושנים. כלומר, באזהרה קלה ובהבדלה מועטת הם נפרשין מן העבירה, ואין צריך גדר אבנים להפסיקן, שאפילו אין רחוקין מן העבירה אלא גדר שושנים מפסיק ביניהם לא יפרצו בה פרצות הגדר.

9. שיר השירים ד, ג.

10. בראשית כז, כז.

11. ומכאן שהיתר הייחוד עם אשתו נדה אינו רק לתלמידי חכמים, אלא לכל ישראל, שהרי אמרו שאפילו ריקנין ובוגדים, לא חיישינן להו. על פי ביאור הגר"א (י"ד קצה, א, ס"ק ג ע"פ שלמת אליהו).

12. מיכה ב, ט.

13. במדבר ה, טו.

14. משלי ט, יז.

ממעולם). וכן דעת הרמב"ם. וכן פסק השו"ע¹⁵.

שולחן ערוך

(אה"ע, הלכות אישות, סימן כב)

א. אסור להתייחד עם ערוה מהעריות, בין זקנה בין ילדה, שדבר זה גורם לגלות ערוה. חוץ מהאם עם בנה והאב עם בתו והבעל עם אשתו נדה. וחתן שפירסה אשתו נדה קדם שיבעל, אסור להתייחד עמה, אלא היא ישנה בין הנשים והוא ישן בין האנשים; ואם בא עליה ביאה ראשונה ואחר כך נטמאת, מתיר להתייחד עמה (ועין ביו"ד סי' קצ"ב).

הסתכלות באשתו נדה

גרסינן במסכת נדרים (פרק ואלו מותרין, כ' א'):

תנא: לעולם אל תהי רגיל בנדרים, שסופך למעול בנדרים¹⁶; ואל תהי רגיל אצל עם הארץ שסופך להאכילך טבלים; אל תהי רגיל אצל כהן עם הארץ, שסופך להאכילך תרומה; ואל תרבה שיחה עם האשה, שסופך לבא לידי ניאוף.

רבי אחא ברבי יאשיה אומר: כל הצופה בנשים, סופו בא לידי עבירה. וכל המסתכל בעקבה של אשה, הויין לו בנים שאינן מהוגנין.

אמר רב יוסף: ובאשתו נדה.

אמר רבי שמעון בן לקיש: עקבה דקתני, במקום הטנופת, שהוא מכוון כנגד העקב.

שיטות הראשונים

הסתכלות במקומות מכוסים באשתו נדה: כתב רשב"א דהא דאמר אסור להסתכל בעקבה של אשה, ואמר רב יוסף באשתו נדה, מן העקב נלמוד לכל מקום מכוסה שבה, שמא יבוא לידי הרגל. וכן פסק רמב"ן. וכן פסק השו"ע¹⁷.

—

15. אה"ע כב, א. מקורות - רמב"ם (הל' איסורי ביאה כא, א). אור זרוע (חלק א, הלכות נדה סימן שס).

16. כן הובאה גירסה בתוספות (נדרים כ' א'). ויש ספרים שגרסו בשבועות (ופירושו אף בשבועות). ויש ספרים דגרסי בהדיא אף בשבועות. עיי"ש. וראה דקד"ס השלם (הוצ' מכון התלמוד הישראלי).

17. יו"ד קצה, ז. וכתב בביאור הגר"א (ס"ק יא) שהרשב"א לא גרס: אמר רבי שמעון בן לקיש עקבה דקתני במקום הטנופת וכו'. ולפי זה עקיבה הוא כפשוטו (אמנם הב"י דחק לפרש שהטור והרשב"א משוים כל המקומות המכוסים למקום הטנופת). אמנם ראה רמב"ם שפסק: "ומתיר לאדם להביט באשתו כשהיא נדה, ואף על פי שהיא ערוה; ואף על פי שיש לו הנאת לב בראייתה - הואיל והיא מתרת לו לאחר זמן, אינו בא בזה לדבר מקשול". והשיג הראב"ד: אבל לא במקום הסתר שלה! והכי איתא בנדרים. עכ"ל. וכתב המגיד משנה: "ובנדרים לא הזכירו אלא במקום הטנופת. אבל לא הוצרך רבינו לבאר איסורו שכבר כתב ולא ישחוק ולא יקל עמה, וכל שכן ההסתכלות באותו מקום". (וראה שו"ת נודע ביהודה מהדורא תניינא, יו"ד סי' קכב, וראה

שולחן ערוך

(יו"ד, הלכות נדה, סימן קצה)

ז. לא יסתכל אפלו בעקבה, ולא במקומות המכסים שבה. אבל מתר להסתכל בה במקומות הגלויים אף על פי שנהנה בראייתה (בית יוסף בשם הרמב"ם).

(אה"ע, הלכות אישות, סימן כא)

ד. מתר לאדם להביט באשתו, אף על פי שהיא נדה והיא ערוה לו; אף על פי שיש לו הנאה בראייתה, הואיל והיא מתרת לאחר זמן, אינו בא בזה לידי מכשול. אבל לא ישחק ולא יקל ראש עמה.

חיבוק ונישוק ודין מגע באשתו נדה

גרסינן במסכת שבת (פרק יציאות השבת, י"ג א'):

איבעיא להו: נדה מהו שתישן עם בעלה (במיטה) היא בבגדה והוא בבגדו?

(אמר רב יוסף): **תא שמע**, "אל הָהָרִים לֹא אָכַל וְעֵינָיו לֹא נָשָׂא אֶל גְּלוּלֵי בֵּית יִשְׂרָאֵל וְאֵת אִשְׁתּוֹ רָעָהּ לֹא טָמֵא וְאֵל אִשָּׁה נְדָה לֹא יִקְרַב"¹⁸, מקיש אשה נדה לאשת רעהו: מה אשת רעהו הוא בבגדו והיא בבגדה אסור¹⁹, אף אשתו נדה הוא בבגדו והיא בבגדה אסור. שמע מינה.

ופליגא דרבי פדת. דאמר רבי פדת: לא אסרה תורה אלא קורבה של גלוי עריות בלבד (תשמיש ממש), שנאמר²⁰ "אִישׁ אִישׁ אֶל כָּל שָׂאֵר בָּשָׂרוֹ לֹא תִקְרְבוּ לְגִלּוֹת עִרְוָה" (ושאר קורבה, אפילו קירוב בשר, אסורה רק מדרבנן. וכשלבושים, אין מקום לגזור אפילו מדרבנן).

שיטות הראשונים

איסור קורבה לאשתו נדה: דעת ראב"ן, רמב"ם, רבינו יונה, סמ"ג, ספר החינוך, ר"ן, ריטב"א, ומאירי, שאיסור חיבוק ונישוק הוא איסור תורה²¹. ודעת רמב"ן, רשב"א, ורשב"ץ, שאין מלקין מן התורה אלא בביאה גמורה או בהעראה. אבל קריבה שאין בה גילוי ערוה, כגון חיבוק

¹⁸תוספת אוהל, לרב שמואל קידר זצ"ל, נדה, סימן קצה, ז. מקורות - רמב"ם (הל' איסורי ביאה, כא, ד). רמב"ן (הל' נדה ח, ד). רשב"א (תורת הבית, ז, ב, עמ' לו).

¹⁹ יחזקאל יח, ו.

²⁰ והתם סברא הוא לאסור לפי שיצרו תוקפו ומתגבר עליו ביותר. תוספות (ד"ה מה).

²¹ ויקרא יח, ו.

²² וכתב ראב"ן, שמה שאמר לה אליהו, ברוך המקום שהרגו, לא על האכילה אמר, אלא על השינה בקירוב בשר, דאי על האכילה לא היה אומר לא נשא פנים לתורה, אלא כך היה אומר שעבר על דברי חכמים ז"ל דאמרו לא יאכל מפני הרגל עבירה. אמנם הרמב"ן כתב, שאם היה עובר בלאו מן התורה היה אומר ברוך המקום שהרגו שעבר על דברי תורה. ואין זה נקרא משוא פנים. אבל הדבר שהוא משוא פנים לתורה הוא הגדר והסייג הנעשין לדבריה. עיי"ש.

ונישוק, אינה אסורה אלא מדרבנן. והשו"ע פסק כרמב"ם וסיעתו²², ואסר ליגע באשתו חולה לשמשה²³. והרמ"א התיר²⁴.

נדה אי הוי בכלל עריות: דעת רבינו תם ותוספות, דנידה אינה בכלל דבר שבערוה. ודעת רשב"א, דהוי דבר שבערוה²⁵.

מגע בעלמא באשתו נדה: כתב המאירי, שבזמן הזה (שאין מגעה אסור משום טומאה, שהרי כולם טמאי מתים) אין איסור המגע אלא מצד הרחקה, ולא נאמר אלא בדברים של חיבה, כגון מזיגת הכוס. וראב"ה כתב דנגיעה בעלמא, דליכא ריצוי ביאה, מותרת מעיקר הדין. ומכל מקום טוב להחמיר²⁶. והאור זרוע כתב שאסור ליגע באחד מאיבריה²⁷. וכן משמע מהראשונים שאסרו הושטה, שמא יגע בה²⁸. וכן פסק השו"ע²⁹. והרוקח החמיר בזה מאוד³⁰.

22. יו"ד קצה, טז-יז. בדעת הרמב"ם נחלקו האחרונים: הבי' הסתפק, שמא לרמב"ם כל נגיעת ערוה אסורה מהתורה (והכריע בשו"ע לחומרא). והשו"ע (יו"ד קנז, א, ס"ק י') הכריע כרמב"ם, אבל כתב דאף הרמב"ם לא קאמר אלא כשעושה חיבוק ונישוק דרך חיבת ביאה (שהרי מצינו בש"ס שהאמוראים חיבקו ונשקו לבנותיהם ואחיותיהם. וכן כתב הר' יצחק לאון, בעל מגילת אסתר. וכן דייק מלשון הרמב"ם "או שחבבק ונשק דרך תאוה ונקה בקרוב פשוט - הרי זה לוקה מן התורה") וכן כתב סמ"ג דאינו לוקה אלא בדרך תאוה וחיבת ביאה. וגם בדברי רבינו יונה ועוד, מבואר שהאיסור הוא כאשר הנגיעה כדי ליהנות מן המגע.

מקורות - סיעה א' - רמב"ם (ספר המצוות, מצוה ל"ט שג; הל' איסורי ביאה כא, א). ראב"ן (הל' נדה, סוף סי' שלה). רבינו יונה (אגרת התשובה, אות יט). סמ"ג (לאוין כזו). ספר החנוך (מצוה קפח). ר"ן (פסחים, כ"ה א', ד"ה בכל מתרפאין). ריטב"א (ח' שבת י"ג א', סוד"ה ופליגא). מאירי (סנהדרין ס"ו ב', ד"ה כל). וראה ר"ש משאנץ וראב"ד על תורת כהנים (פרשת אמור, פרשתא ט, פרק יג). סיעה ב' - רמב"ן בהשגות (על ספר המצוות). רשב"א (שו"ת, ח"א סי' אלף קפח). רשב"ץ (ספרו זהר הרקיע, מצות לא תעשה, ד"ה כל העריות בפרטן). ובביאור מחלוקת רמב"ם ורמב"ן, ראה באריכות בביאור הגר"א (אה"ע כא, א, ס"ק א).

23. ונחלקו האחרונים, אם גם בחולי שיש בו סכנה, ראה פיסקה הבאה.

24. בדעת הרמ"א אפשר היה לומר שסובר כרמב"ן, דאינו אסור אלא מדרבנן. אמנם בביאור הגר"א (ס"ק כא) כתב שסובר הרמ"א דהלאו הזה הוא דוקא אם מתכוין בשביל ערוה, אבל בלאו הכי אינו אלא מדרבנן (דהיינו שלדעתו, הרמ"א פוסק כרמב"ם, אלא שסובר כהש"ך, שרק דרך חיבת ביאה אסור מהתורה).

25. ובתורות הדשן (סי' רנב) כתב דאשה נדה חולה, ובעלה רופא, אסור לו למשש לה הדופק. וגם בתשובות הרשב"א (המיוחסות לרמב"ן סי' קכז), אסר. וכתב הבי"ש שמשמע מדבריו שבחולי מסוכן שרי משום פיקוח נפש. והסתפק הבי"ש לדעת הרמב"ם, דנגיעת ערוה אסורה מן התורה, אם אסור אף בפיקוח נפש משום דהוי אביזריהו (שכן זה רק נגיעה) דגילוי עריות.

ובשו"ע (קצה, יז) פסק שאסור לבעל למשש לאשתו נדה חולה הדופק. והרמ"א התיר כשיש סכנה. ובביאור הגר"א כתב מקור המחבר מהגמרא בפסחים (כ"ה א') שאפילו בלאו דג' עבירות אין מתרפאין, ומהגמרא בסנהדרין (ע"ה א') שאסור להתרפאות על ידי אשת איש, עיי"ש. ומשמע מדברי הגר"א, דלשו"ע אף בחולה שיש בה סכנה, אסור (ראה בדי השולחן ס"ק קפה). וראה ערוך השולחן (סעי' כה-כז), שביאר דכשיש סכנה, אף השו"ע מתיר. וראה בהרחבה בשו"ת ציץ אליעזר (חלק כ, סי' לו, סעי' א). מקורות - תוספות (גיטין ב' ב', ד"ה עז, וד"ה הוי). רשב"א (חולין י' ב', ד"ה ונשים). רבינו תם (ספר הישר, התשובות, סי' פ). וראה 'טהרת הבית' (ח"א, הקדמה).

26. וזה לשונו: ומדאסרין הרחצת פניו ידיו ורגליו גרידא הוה משמע דנגיעה אחרת שרי, דליכא ריצוי ביאה. ואף על גב דגבי תנא דבי אליהו קאמר לא נגע בי אפילו באצבע קטנה, חומרא בעלמא היה מחמיר על עצמו. ולכל הפחות בימי ליבונו, נראה לי שאין צריך לפי ההלכה להחמיר בנגיעה בעלמא. ואפילו בימי נדתה, אילולי שנהגו העם. וטוב להתרחק ולעשות סיג, ואין להתיר, משום דאתי למיטעי.

27. האור זרוע חוכך בדבר, ומסקנתו לאסור.

28. ראה להלן דיון לגבי הושטה והעברת חפצים מידו לידה ולהיפך.

שולחן ערוך

(אה"ע, הלכות אישות, סימן כ)

א. הבא על אחת מן העריות דרך אברים, או שחבק ונשק ונהנה בקרוב בשר, הרי זה לוקה, וחסוד על העריות.

(יו"ד, הלכות נדה, סימן קצה)

ב. לא יגע בה אפלו באצבע קטנה, ולא יושיט מידו לידה שום דבר ולא יקבלנו מידה, שפא יגע בבשרה. וכן על ידי זריקה מידו לידה או להפך, אסור. (בנימין זאב ס"ס קנ"ט והגהות ש"ד בשם המהר"ם).

טז. אשה חולה והיא נדה, אסור לבעלה לגע בה כדי לשמשה, כגון להקימה ולהשכיבה ולסמכה. ויש אומרים דאם אין לה מי שישמשנה, מתיר בכל (הגהות ש"ד והגהות מרדכי פ"ק דשבת בשם הר"מ), וכן נוהגין אם צריכה הרבה לכה.

יז. אם בעלה רופא, אסור למשש לה הדפס. הגה: ולפי מה שכתבתי דנוהגין היתר אם צריכה אליו דמשמש לה, כל שכן דמתיר למשש לה הדפס אם אין רופא אחר וצריכה אליו ויש סכנה בחליה, (כך דקדק הבית יוסף, מלשון הרמב"ן סימן קכז)...

29. יו"ד קצה.ב. הנודע ביהודה (תניינא חלק יו"ד סי' קכב) דן באיש ואשה הדרים בכפר ואין שם יהודי או יהודית זולת הזוג לבדם, אם מותר לבעלה לעמוד עליה כשהיא טובלת לראות שתהא כולה תחת המים, ואם יכול לתמכה בידיה לדחפה תחת המים. וכתב שמצד הסברא נראה כיון דאיסור נגיעה (כשאין בה חיבה, ואיסורו מדרבנן, כדעת הש"ך הנ"ל) וכן איסור הסתכלות במקומות המכוסים, הוא שמא יבא לידי הרגל דבר, ברגע זה לא חיישינן, דלא שביק היתרא, שתיכף ברגע זה מותרת בעליותה מן המים, ולכן אם אי אפשר בענין אחר, יש להתיר. עיי"ש. והו"ד בפתחי תשובה (ס"ק ב).

30. זה לשונו: "מעשה בתלמיד אחד שמת ולא הלכו אחר מטתו עשרה בני אדם. התחיל חבירו לבכות, אמר: זו תורה וזו שכרה? פקח הקדוש ברוך הוא עיניו בחלום, ואמר לו: חבירך לא עבר עבירה מימיו, כי אם פעם אחת עברה אשתו נדה לפניו ונגע בבגדיה, לכן הגבו עבירה ממנו. בו בלילה ראה את חבירו מהלך בתוך הפרדס בתוך המעין של מים בתוך גן עדן". וכן ראה בתשובות הראב"י אב"ד, בעל האשכול, שכתב: ויש שמחמירין דלא למינגע במשכבה ובבגדיה, ותבוא עליהם ברכה, כי גדר גדול הוא.

וראה להלן, בעניין איסור הרחצת פניו ידיו ורגליו באשתו נדה. מקורות - רוקח (נדה סימן שיח). ראב"י אב"ד, בעל האשכול (תשובות, סי' צ. הוצאת מגן, ההדיר הרב קאפח). אור זרוע (הל' נדה, סי' שס). ראב"י"ה (נדה, סי' קעג). רא"ש (כתובות, הכד). מאירי (כתובות ד' ב', ד"ה אע"פ וכו' ומעתה). וראה עוד מקורות להלן, בסוגיית הושטה מיד ליד.

שינה בבגדים ואכילה עם אשתו נדה

שנינו במסכת שבת (פרק יציאות השבת, י"א א'):

משנה: לא יאכל הזב עם הזבה, מפני הרגל עבירה.

וגרסין התם בגמרא (י"ג א'):

איבעיא להו: נדה מהו שתישן עם בעלה (במיטה³¹) היא בבגדה והוא בבגדו?

(אמר רב יוסף:) **תא שמע**, "אֶל הַהָרִים לֹא אָכַל וְעֵינָיו לֹא נָשָׂא אֶל גְּלוּלֵי בֵּית יִשְׂרָאֵל וְאֶת אֲנָשָׁת רַעְהוּ לֹא טָמֵא וְאֶל אִשָּׁה נְדָה לֹא יִקְרָב"³², מקיש אשה נדה לאשת רעהו: מה אשת רעהו הוא בבגדו והיא בבגדה אסור³³, אף אשתו נדה הוא בבגדו והיא בבגדה אסור. שמע מינה. ופליגא דרבי פדת. וכו'.

תנא דבי אליהו: מעשה בתלמיד אחד, שקרא הרבה, ושנה הרבה, ושמש תלמידי חכמים הרבה, ומת בחצי ימיו. והיתה אשתו נוטלת תפיליו ומחזרתם בבתי כנסיות ובבתי מדרשות. ואמרה להם: כתוב בתורה³⁴ "כִּי הוּא חִיָּךְ וְאַרְךָ יָמֶיךָ", בעלי שקרא הרבה, ושנה הרבה, ושימש תלמידי חכמים הרבה, מפני מה מת בחצי ימיו? ולא היה אדם מחזירה דבר.

פעם אחת נתארחתי אצלה. אמרתי לה: בתי בימי נדוּתִיךְ מהו אצליך? אמרה לי: חס ושלוּם, אפילו באצבע קטנה לא נגע בי. בימי לבוּנִיךְ³⁵ מהו אצליך? אמרה לי: אכל עמי, ושתה עמי, וישן עמי בקירוב בשר, אבל חס ושלוּם לא עלה על דעתו לדבר אחר. אמרתי לה: ברוך המקום שהרגו, שלא נשא פנים לתורה. שהרי אמרה תורה³⁶ "וְאֶל אִשָּׁה בְּנִדָּת טָמְאַתָּה לֹא תִקְרָב".

כי אתא רב דימי אמר: מיטה חדא הואי (רחבה). ולא היה קירוב בשר. וסבר שמותר בכך). במערבא אמרי - אמר רבי יצחק בר יוסף: סינר (ממתנים ולמטה) מפסיק בינו לבינה.

31. מי חיישין להרגל עבירה, או דילמא כיון דאיכא היכרא מדכר דכירי רש"י.

32. יחזקאל יח.

33. דאסור לן יחוד מן התורה, בקדוּשִׁין, פ' ב', מאחריך בן אמך. רש"י. ותוספות (ד"ה מה אשת רעהו) פירשו: והתם סברא הוא לאסור לפי שיצרו תוקפו ומתגבר עליו ביותר. עיי"ש.

34. דברים ל.

35. רש"י פירש דמיירי בז' ימים שצריכה זבה לספור, הנקראים "ימי ליבון", שצריכה ללבוש לבנים לבדיקה, שמא תראה ותסתור ספירתה (אבל נדה אינה צריכה לספור נקיים מדין תורה, שאפילו ראתה כל שבעה, ולערב פסקה קודם שתשקע החמה, טובלת). ושאר ראשונים (ר"ת, רשב"א, ריטב"א ועוד) מבארים שהיו רגילים לטבול ב' טבילות: אחת אחר שבעה, כשפוסקת, קודם שתשב ז' נקיים, דלא אסירא השתא אלא מדרבנן (ולכך היה מיקל אותו תלמיד).

36. ויקרא יח, יט.

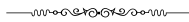
שיטות הראשונים

שינה במיטה אחת בבגדים: כתב המרדכי בשם הר"ם (מרוטנבורג) דצריך לזוהר אם יש שתי מיטות ורגלי האחת נוגעות בחבירתה, שלא ישכב הוא באחת ואשתו נדה באחרת, אם לא ישימו הפסק בנתיים. ודעת **תוספות ורשב"ץ** שאם המיטה רחבה ואינן מתקרבים זה לזה, מותר. שלא אסרו אלא קריבה, אבל זה אינו אלא ייחוד. והוסיף **רשב"ץ**, ובלבד שתישן היא בכלי מצע מיוחד לה, והוא בכלי מצע מיוחד לו. **והרמ"א**³⁷ פסק **כמרדכי**.

שתיה משיורי כוס ששתתה: המאירי כתב שאין מכוח הלכה איסור לשתות בכוס שהיא שותה, שאין זה קירוב הדעת. וכן משמע מסתימת דברי **רמב"ם**, **ראב"ד**, **רמב"ן**, **רא"ש**, ו**רבינו ירוחם**. אמנם ה**יראים** אסרו לשתות משיורי כוס שלה. וכן פסק **השו"ע**³⁸.

שתיה מכוס שלה, שלא בפניה: כתב **ראב"ה** שאם שתתה בכוס ונשאר בו קצת והלכה לה, שאינו שותה ממנו עמה, קבלתי **מרבתי** להתייר³⁹. וכן פסק **הרמ"א** בשם יש אומרים. וכתבו ה**יראים**, **רוקח**, ו**מרדכי**, שאם מריקים כוס ששתתה בו לכוס אחר, וחוזרים ומריקים לכוס ראשון, מותר (מאחר שיש שינוי בהרקת כוסות אין זה עמה). וכן פסק **הרמ"א**⁴⁰.

שתיית האשה מכוס ששתה בעלה: השאלתות⁴¹ אסרו לאשה נדה לשתות מהכוס של בעלה.

37. יו"ד קצה"ו, וכן נראה שהכריע הב"י. ובפתחי תשובה (ס"ק יא) בשם מקור חיים כתב, דבהפרש כל שהוא בין מיטה למיטה מותר, עיי"ש. מקורות - מרדכי (פרק קמא דשבת ס"ו רלח), תשב"ץ (שור"ת, ח"ג ס"ו נח). תוספות (שבת י"ג ב', ד"ה מיטה, כ"כ שיעורי שבט הלוי, קצה"ו, ס"ק א). ויש להעיר שדברי התשב"ץ מובאים **ברבינו ירוחם** (תולדות אדם וחווה נתיב כו חלק ד) בשם ר"ש ברשב"ץ (וכך גם הובאו הדברים בב"י). והוא צ"ע, שכן רשב"ץ מאוחר לרבינו ירוחם בכ-60 שנה (וכל שכן לרשב"ש בנו), ואיך יכול לצטטו! ושמה הגהה השתרבבה לספרי רבינו ירוחם.

38. יו"ד קצה"ד. מגמרא שבת י"ג א', אכל עמי ושתה עמי, ולא הזכירו בגמרא שלא לצורך, אלא דעל כולן אמר אליהו הנביא זכור לטוב "ברוך המקום שהרגו". ושתיה היינו ששתה אחריה. וכן באכילה. ומהב"י נראה שאינו איסור מדינא, אלא רק שכן נהגו שלא לשתות כי אם על ידי הדחה. מקורות - יראים (ס"ו כו); ה"ד בהגהות מיימוניות, איסורי ביאה יא, יח; וברוקח, הל' נדה ס"ו ש"ז; ובמרדכי, פ"ק דשבת, ס"ו רלז, ובעוד ראשונים). וכן משמע מהמנהיג (דין היולדת) שכתב שאסור לשתות עמה בכוס אחד, ואף מים. ומה שכתבתי שכן משמע מסתימת רוב הפוסקים, כ"כ הב"י, שעל פי זה סתם הטור להיתר.

39. וכתב ראב"ה (על דבריהם): ואף כן נראה לי, מדאמרינן בפרק אף על פי כל מלאכות וכו' חוץ ממזיגת הכוס והצעת המיטה והרחצת פניו ידיו ורגליו. הצעת המטה אמר רב הונא לא שנו אלא בפניו אבל שלא בפניו לית לן בה. והצעת המטה חמורה ממזיגת הכוס, דהותר על ידי שינוי אפילו בפניו.

והאור זרוע (הל' נדה ס"ו שס) כתב דין זה בצורה שונה בשם הראב"ה: "ומורי אבי העזרי אמר לי שראה את רבינו אליעזר ממיץ, שהיה שותה מכוס שהיתה שותה אשתו נדה, אך לא היה מקבלו מידה". ומשמע שמותר תמיד, וכדעת המאירי שהובאה לעיל.

40. יו"ד קצה"ד. מקורות - שאלתות (פרשת אחרי מות, שאלתא צו). יראים (ס"ו כו). רוקח (נדה, ס"ו ש"ז). ראב"ה (חלק א, מסכת נדה ס"ו קעג). סמ"ק (ס"ו רצג). מרדכי (מסכת שבת ס"ו רלז). מאירי (כתובות ד' ב', ד"ה ומעתה).

41. וכן דייק מדבריו הראב"ד (בעלי הנפש, שער הפרשה א.ח). והתקשה הראב"ד מדוע אסר השאלתות, והרי מדובר במקרה שלא היו על שולחן אחד וגם היתה שלא בפניו, ולכן כתב: "ונראה לי, דאי איתא להא מילתא בכי האי גוונא בלחוד הוא דאיתא, דקא מייחד לה כסא למשתי וקא משדר ליה ניהלה כי התם, משום דקא יהיב דעתיה עילוה וכו'. ומסתברא דלא שנא כוס של ברכה ולא שנא כוס אחר וכו'. מיהו היכא דקא שתו כולהו מההוא כסא, ושתיא איהי נמי בתרייהו, לית לן בה".